

Utveckling av stödåtgärder för familjer i skilsmässoprocessen

En kvalitativ studie

Cecilia Engström, Antonia Kanerva

Examensarbete
Det sociala området
2020

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	20100, 20413
Författare:	Cecilia Engström, Antonia Kanerva
Arbetets namn:	Utveckling av stödåtgärder för familjer i skilsmässoprocessen: En kvalitativ studie
Handledare (Arcada):	Åsa Rosengren
Uppdragsgivare:	Raseborgs stad
Sammandrag: Skilsmässorna har ökat sedan år 1965 i Finland och i en del av skilsmässofamiljer blir konflikterna så stora och kan leda till långvariga tvister, som belastar både familjerna och socialtjänsterna. Det här är orsaken till att servicen som erbjuds familjer i skilsmässa borde utvecklas vidare i Finland. Examensarbetet är ett beställningsarbete från Raseborgs stad. Syftet med studien är att ta reda på familjearbetarnas erfarenheter i arbete med familjer i skilsmässa. Frågeställningarna i studien: På vilket sätt borde familjearbetare bemöta familjer i skilsmässa inom familjeverksamhet? Vilka är styrkorna och utmaningarna i arbetet med familjer i skilsmässoprocessen? På vilket sätt synliggörs empowerment i arbetet med familjer i skilsmässa? Studien är begränsad till att behandla professionellas syn på arbete med barnfamiljer i skilsmässa. För att få så god kunskap som möjligt inkluderar studien endast professionella som har lång arbetserfarenhet. Den teoretiska referensramen för studien består av professionellt bemötande, empowerment och kulturell kompetens som syns i arbetet med familjer i skilsmässa. Den kvalitativa studien är baserad på en halvstrukturerad fokusgruppintervju. Materialet från fokusgruppintervjun transkriberades och innehållsanalys utfördes, genom tematisering och kategorisering. I resultatet lyfter familjearbetarna fram att den långa arbetskarriären samt familjeterapeututbildningen i bakgrunden är styrkor i arbetet. Utmaningar som kom fram var konflikterna mellan föräldrarna och dess påverkan på barnen. Bemötandet togs upp som den mest centrala utgångspunkten för en god service och empowerment var grunden för ett lösningsinriktat arbete. Kulturell bakgrund och bristen på ett gemensamt språk ansågs vara ett hinder för att ge en tillräckligt god service för familjerna. Slutligen visade resultaten att stödåtgärderna för familjer i skilsmässa borde utvecklas redan i ett tidigare skede före skilsmässan är aktuell.	
Nyckelord:	Skilsmässa, förebyggande arbete, bemötande, empowerment, kulturell kompetens, familjearbete Raseborgs stad
Sidantal:	77
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	9.4.2020

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social Services
Identification number:	20100, 20413
Author:	Cecilia Engström, Antonia Kanerva
Title:	Development of support actions for families in the divorce process: A qualitative study
Supervisor (Arcada):	Åsa Rosengren
Commissioned by:	Raasepori city
Abstract: The number of divorces has increased since 1965 in Finland. In some of the divorced families the conflicts can lead to protracted disputes, which affects families and the social services. Therefore, the service for families in divorce should be further developed in Finland. The degree thesis is commissioned by Raasepori city and the purpose of this study is to find out family workers experiences working with families in divorce. The study answers the following research questions regarding to family workers' treatment of families in divorce, the strengths and challenges at work and how empowerment is connected to the family work. The research includes professionals' subjective views on work with divorces families with children. The study includes only professionals with long work experience, to gain as valuable knowledge as possible. This degree thesis contains central theoretical terms as professional treatment, empowerment and cultural competence. The method for collecting information was a qualitative research method with a semi structural focus group interview. The material from the focus group interview was transcribed and analyzed by a content analysis. The content analysis was preformed through thematization and categorization. The result shows that a strength of the work with families is a long working career and the family therapist education. Challenges that came up was parental conflicts and the effects on children. Professional treatment is one of the most central things for a good service and empowerment was the basis for a solution-oriented work. Cultural background and lack of a common language was considered to be an obstacle to provide a sufficiently good service for the families. Finally, the results showed that prevention work should be developed at an earlier stage, before divorce is relevant for the families.	
Keywords:	Divorce, preventive work, professional treatment, empowerment, cultural competence, family work, Raasepori City
Number of pages:	77
Language:	Swedish
Date of acceptance:	9.4.2020

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosiaaliala
Tunnistenumero:	20100, 20413
Tekijä:	Cecilia Engström, Antonia Kanerva
Työn nimi:	Eroperheiden tukitoimenpiteiden kehittäminen avioeroprosessissa: Kvalitatiivinen tutkimus
Työn ohjaaja (Arcada):	Åsa Rosengren
Toimeksiantaja:	Raaseporin kaupunki
Tiivistelmä: Avioerot ovat tilastojen mukaan kasvaneet vuodesta 1965 Suomessa ja sitä myöten myös eroperheiden konfliktit ovat suurentuneet. Suurentuneet konfliktit kuormittavat sekä perhettä, että sosiaalipalveluja. Tämä opinnäytetyö on tilaustyö Raaseporin kaupungilta, jonka tavoitteena on selvittää, minkälaisia kokemuksia perhetyöntekijöillä on kokemastaan työstä avioeroprosessissa olevien perheiden kanssa. Tämä työ pyrkii vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Millä tavalla perhetyöntekijöiden kuului kohdata eroperheitä työssä? Minkälaisia vahvuuksia ja haasteita työntekijät kokevat työssään eroperheiden kanssa? Miten voimaantuminen näkyy työssä? Opinnäyte käsittelee teoreettisia käsitteitä kuten ammatillinen kohtaaminen, voimaantuminen sekä kulttuurinen kompetenssi, jotka kaikki ilmenevät työssä perheiden avioeroprosessissa. Tutkielma on kvalitatiivinen tutkimus pohjustuen puolistrukturoitudulla fokusryhmähaastattelulla. Tutkimuksen kooste on määritetty siten, että tutkielma käsittelee ammattilaisten subjektiivisia näkemyksiä työstä lapsiperheiden kanssa, jotka ovat keskellä eroprosessia. Tutkimuksen näyte on rajattu ammattilaisiin, joilla on pitkä työkokemus, jotta voimme taata tiedon ja tutkielman laadun. Kerätty materiaali fokusryhmähaastattelusta transkriboitiin, ja analysoitiin sisällönanalyysin avulla, etsien yhteisiä teemoja sekä kategorioita. Tuloksissa perhetyöntekijät nostavat esiin pitkän työkokemuksensa sekä taustan perheterapeutina vahvuutena. Haasteina työntekijät mainitsivat konfliktit vanhempien välillä sekä konfliktien vaikutukset lapseen. Kohtaaminen nostettiin esiin perustana hyvälle palvelulle sekä voimaantuminen perustana ratkaisukeskeiselle työlle. Kulttuurierot ja yhteinen kieli saattoivat olla esteenä riittävän hyvälle palvelulle perheille. Tulokset korostivat ennaltaehkäisevän työn merkityksen eroprosesseissa jo ennen kuin avioero on ajankohtainen.	
Avainsanat:	Avioero, ennaltaehkäisevä työ, kohtaaminen, voimaantuminen, kulttuurinen kompetenssi, perhetyö Raaseporin kaupunki
Sivumäärä:	77
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	9.4.2020

INNEHÅLL

1	Inledning	7
2	Bakgrund.....	8
2.1	Fenomenet skilsmässa och olika perspektiv	8
2.2	Rättigheter och service för barnfamiljer i skilsmässa	15
2.3	Utvecklingsarbete	21
3	Tidigare forskning	22
3.1	Bemötande av familjer i skilsmässa	23
3.2	Barnets bästa i skilsmässan	24
3.3	Skilsmässans effekter på barnet	25
3.4	Utmaningar i det sociala arbetet.....	26
4	Teoretisk referensram	27
4.1	Professionellt bemötande	27
4.2	Empowerment orienterat arbete	30
4.3	Kulturell kompetens inom service.....	31
5	Syfte och frågeställning.....	32
5.1	Raseborgs stad	33
5.2	Avgränsning.....	33
6	Metod och arbetsprocess.....	34
6.1	Kvalitativ forskningsmetod och halvstrukturerad fokusgruppintervju	34
6.2	Val av datainsamlingmetod och val av informanter	36
6.3	Arbetsprocessen.....	37
6.4	Innehållsanalys.....	39
6.5	Validitet och reliabilitet.....	41
6.6	Etiska överväganden	43
7	Resultat	44
7.1	Familjearbetarens syn på bemötandet av familjer i skilsmässa	46
7.2	Familjearbetarnas styrkor i arbetet med familjer i skilsmässa	47
7.3	Utmaningar i arbetet inom skilsmässoprocessen	48
7.4	Empowerment i arbetet med familjer i skilsmässa	51
7.5	Sammanfattning av resultaten	53
8	Analys av resultaten	54

8.1	Bemötandets betydelse i arbete med familjer i skilsmässa	54
8.2	Styrkor och utmaningar i det professionella arbetet med familjer i skilsmässa	55
8.3	Empowerment orienterat arbete inom skilsmässoprocessen	57
9	Diskussion	57
9.1	Resultatdiskussion.....	58
9.2	Metoddiskussion	59
9.3	Arbetsfördelning	62
9.4	Fortsatt forskning	62
Källor		63
Bilaga 1 Intervjuguide för fokusgruppintervju		69
Bilaga 2 Ansökan om forskningslov		71
Bilaga 3 Informationsbrev till personalen		73
Bilaga 4 Ansökan om informerat samtycke		74
Bilaga 5 Tidigare forskning		76

Figurer

Figur 1. Servicekarta på tjänster för skilsmässofamiljer	18
Figur 2. Innehållsanalysen steg för steg	41

Tabeller

Tabell 1. Resultat från fokusgruppintervjun	45
---	----

1 INLEDNING

”Parrelationen avslutas, föräldraskapet fortsätter” (Haavisto et al. 2020 s. 34)

Skilsmässa och separation handlar om att avsluta ett gemensamt parförhållande, som eventuellt kan innebära en kris man måste gå igenom efter den avslutade parrelationen. Samtidigt som föräldrarna kan befinna sig i en svår situation så måste de ta i tu med den nya livsförändringen. Föräldrarna behöver handskas med ekonomin, söka en ny bostad och viktigaste av allt så behöver föräldrarna finnas för sina barn. Bergström skriver att tanken bakom skilsmässan är oftast att man strävar efter som förälder att få en ökad livsglädje och att skapa ett mer harmoniskt hem för sina barn (Bergström 2018 s. 19).

Det är inte alls ovanligt att äktenskap slutar i en skilsmässa och det är ännu vanligare att samboförhållanden slutar i separation. (Bergström 2018 s. 19, Väestöliitto 2018) Statistikcentralen visar att år 2018, slutade 13 145 äktenskap i skilsmässa (Tilastokeskus 2019). Skilsmässorna i Finland har ökat jämt sedan år 1965, då antalet skilsmässor per år endast var 4595 (Tilastokeskus 2011). Bergström skriver också i sin bok att ungefär 50 % av alla äktenskap leder till skilsmässa (Bergström 2018 s. 19). Antalet skilsmässor ökar konstant i hela Europa och därför finns det ett behov av att vidare utveckla servicen för familjer i skilsmässa i Finland. (Velderman et al. 2016 s. 415–416).

En stor del av föräldrar klarar sinsemellan att komma överens om barnets vårdnad efter skilsmässan. Men det finns ändå en stor del familjer där konflikterna blir så stora och kan leda till långvariga tvister, som belastar både barnen, föräldrarna och socialtjänsterna (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018). Därför är det viktigt att utveckla socialvårdstjänsterna för barnfamiljer i skilsmässa, för att kunna försäkra en trygg uppväxtmiljö för barnen och för att barnen inte skulle behöva uppleva föräldrarnas konflikter. Barnen skall även ha rätt att träffa båda sina föräldrar och ha kontakt med andra trygga vuxna (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019).

Det här arbetet är ett examensarbete för det sociala området på Arcada. I examensarbete behandlade vi skilsmässor inom barnfamiljer, där vi närmare koncentrerar oss på hur

familjearbetare inom sociala familjetjänster upplever sitt arbete med familjer i skilsmässa. Personalens erfarenheter är också viktiga för att kunna upptäcka brister inom den egna branschen för att komma fram till nya lösningar i arbetet. I arbetet behandlar vi skilsmässan som ett fenomen och servicen som erbjuds för barnfamiljer i skilsmässa. Vi går också mera in på viktiga teoretiska begrepp och tidigare vetenskaplig forskning som är betydelsefullt för arbetet med familjer i skilsmässa. Uppdragsgivaren för vårt projekt är Raseborgs stad och LAPE- projektet har också en central roll för vårt arbete och utvecklingen av familjeinriktade tjänster.

2 BAKGRUND

I bakgrunden av detta arbete definieras begreppet skilsmässa och skilsmässan behandlas från olika perspektiv. Både från barnens och vuxnas perspektiv. I kapitlet behandlas även den finländska lagstiftningen för familjer i skilsmässa och servicen som erbjuds till familjerna. Studien är ett utvecklingsarbete och därför behandlas även LAPE- projektet i arbetet.

I studien används begreppet skilsmässa som en gemensam definition för familjer som avslutat sitt parförhållande, efter äktenskap eller samboförhållande.

2.1 Fenomenet skilsmässa och olika perspektiv

Skilsmässor är väldigt vanliga i Finland samt ungefär hälften av alla äktenskap slutar i en skilsmässa. Samtidigt då skilsmässan sker är det på föräldrarnas ansvar att sköta om barnen, hitta en ny lägenhet, få ekonomin att gå ihop och ta i tu med flera olika frågor. Dessutom ha barnet ett stort behov av föräldrarna. Föräldrarna håller ofta ihop så tills de inte längre klarar av att vara tillsammans. Föräldrar skiljer sig inte ofta allt för lätt. Det är ofta först då man kommer till ett beslut om en skilsmässa då det inte längre kvastår någon annan lösning enligt Bergström (2018 s. 19).

Enligt Statistikcentralens utredningar så slutade 13 541 äktenskap i skilsmässa år 2016 (Tilastokeskus 2017) och år 2017 slutade 13 485 äktenskap i skilsmässa, vilket var en

liten minskning från året innan (Tilastokeskus 2018). Statistiken visar även att skilsmässorna har stigit och sjunkit varierade från år till år sedan 2012. Statistikcentralen visar även att 39 % av alla första äktenskap leder till skilsmässa i Finland (Tilastokeskus 2017). Kiianmaa (2008 s. 19) skriver i sin bok att ytterligare flera separationer sker i samboförhållanden, som inte kommer fram i den direkta statistiken. Finland är också ett av länderna i top, var det sker mest skilsmässor och separationer. Antalet skilsmässor väntas inte sjunka under de kommande tio åren. I det finska samhället finns det flera faktorer som bidrar till skilsmässa. I Finland är det misstron och fel förhoppningar om förhållandes innebörd som bland annat kan leda till skilsmässa. (Kiianmaa 2008 s. 20-21)

En skilsmässa innebära många olika känslor och stora förändringar för familjen. För någon kan skilsmässan vara en kris och till en annan kan skilsmässan innebära en ny möjlighet (Muurauskangas 2013 s. 14). Under livet i ett parförhållande är det normalt att det ser konflikter och förändringar i vardagen. Hela familjen påverkas av olika förändringar som kan uppkomma med tiden som t.ex. ekonomiska svårigheter, stress och arbetslöshet. Det finns forskning som visar att stora förändringar i det vardagliga livet ökar risken till psykisk ohälsa. Psykiska hälsan påverkas också negativt av olyckor, dödsfall och sjukdomar hos de närmaste. (Taskinen 2002 s. 14)

Orsaker till skilsmässa kan vara många och detta kan vara individuella orsaker att man utvecklas som människa och får nya behov. Yttre faktorer som förändringar i arbetet, fattigdom, hobbyn kan även vara en orsak till varför skilsmässor förekommer. Dessa förändringar i livet kan påverkar hela familjerelationen. (Muurauskangas 2013 s. 18-20) Att skilja sig från ett parförhållande är en process som varar i en lång tid och den börjar redan innan själva skilsmässan är officiellt bekräftad. Skilsmässan kan föra med sig många negativa sidor, men även positiva. Den kan även ge en möjlighet till att få chansen att bearbeta sina tankar, känslor och granska sin egna identitet samt utveckla sig själv som människa (Kiianmaa 2008 s. 6–7).

Följande del kommer att behandla hur skilsmässan påverkar barnet i familjen och hur föräldrarna kan samarbeta för att uppnå barnets bästa i skilsmässosituationen.

Barnets perspektiv och föräldraskap efter skilsmässan

Det är många element som påverkar hur barn tar sig igenom en skilsmässa. Barnen upplever en separationer på olika sätt. Barnen kan också vara för små för att förstå en skilsmässa och oroar sig därefter inte för den pågående situationen. För andra barn kan skilsmässan innebära en sorts livskris, som i sig betyder att de kräver mycket tid samt stöd för att ta sig igenom krisen. Det är normalt att barn reagerar då förändringar sker i barnens vardag samt att situationen tar också hårt på föräldrarna då barnet kan bryta ihop utan anledning. Barnen visar vad de känner på olika sätt och vis när det går igenom något svårt som t.ex. en skilsmässa. (Bergström 2018 s. 134)

Separationen kan också påverka positivt, som att det i detta fall kan leda till något bättre. Det är viktigt att man ger hopp för barnet att saker och ting kommer bli bättre i framtiden. Barnens reaktioner kan bero på olika konsekvenser som har uppstått i samband med skilsmässan som sedan med tiden kan variera. Barn kan sörja över att föräldrarna är skilda och hoppas att de ska bli tillsammans igen. För att barnet ska kunna förstå situationen på den utvecklingsnivå barnet är i är det viktigt att föräldrarna har tålmod och kan berätta på nytt varför skilsmässan uppstod och varför familjen inte kommer vara en familj igen som förr. Det finns också de barn som inte reagerar alls på den pågående situationen eller först mycket senare efter skilsmässan. Det kan också vara så att alla barn inte känner sig bekväma av att diskutera om det och om man då tvingar barnet till att diskutera kan de själva undra om de i situationen känner på "fel sätt". Det finns många olika sätt för barnen att hantera sina känslor samt tankar. Det sägs att inget sätt är bättre än något annat sätt i en sådan situation. För vissa barn kan reaktionerna komma på ett fysiskt sätt eller då de diskuterar med sina kompisar men det viktigaste är att man hittar ett sätt som passar bäst för en själv enligt Bergström (2018 s. 134–137)

De barn vars föräldrar som har gått igenom en skilsmässa har ofta en inre smärta de bär på när föräldrarna som är deras viktigaste personer i livet, inte nu är tillsammans mera. Barnen kan ännu flera år efter skilsmässan vara ledsna och minnas händelsen som att den varit den mest omtumlande situation under barndomen. Barnen minns ofta när och vem som berättade om upprottet mellan föräldrarna. Skilsmässan är svår för de flesta barn

men de lär sig också att leva med den med tiden, men barnen upplever oftast de två till tre första åren efter skilsmässan som den tyngsta tiden. Det betyder inte bara att de måste anpassa sig till förändringen utan de måste också skapa ett helt nytt sätt till konceptet som en familj då de inte längre är en familj med deras föräldrar tillsammans. Ifall det finns stora konflikter mellan föräldrarna under skilsmässan, så är de situationer som är mest skadliga för barnet som sedan i sig kan påverka på att barnets normala utveckling tar skada. Föräldrar kan också skapa relationskrig om de inte längre kommer överens som kan pågå i flera år. Barn som hamnar mitt i en sådana konflikter har större sannolikhet att utveckla flera symptom. Symptomen kan ut speglas fysiskt och psykiskt som aggressivt beteende, nedstämdhet, ångest samt magont. (Rädda Barnen 2017 s.33). Studier (Smith 2016 s. 499, Sorek 2019 s. 2) visar att föräldra konflikter med riktiga gräl har visat sig vara skadliga för barn i skilsmässa. Det som är särskilt skadligt är om barnen blir mellan ett argument eller används som budbärare mellan föräldrarna. På samma sätt är det skadligt för barnet att föräldrarna kritiserar, fördömer eller på något annat sätt försöker kränka den andra föräldern. Det är inte heller bra om barnet upplever att hen inte har rätt till att träffa den andra föräldern eller ha sina egna åsikter och kunna kommunicera mellan den andra föräldern. (Väestöliitto 2020A)

Efter en skilsmässa anpassar sig föräldrarna till att leva ensamma och ta hand om föräldraskapet genom praktiska åtgärder. Det kan vara så att föräldrarnas krafter inte räcker till att klara av skilsmässan och där med kunna klara av de vardagliga rutinerna med arbete samt att vara förälder till sitt barn. Föräldrarnas utmattning kan vid lång period belasta barnet samt hindra barnets utveckling. (Väestöliitto 2020B)

I en skilsmässa kommer förhållandet i parförhållandet till ett slut, medan i en barnfamilj fortsätter föräldraskapet. (Kinnunen 2010 s. 73) Begreppet föräldraskap innebär att barnets föräldrar eller vårdnadshavaren, kan tillfredsställa barnens behov utifrån barnens ålder och utvecklingsnivå. Föräldraskapet handlar om att ge barnet näring, fysisk omsorg, känslomässig omsorg, ge skydd och bilda en trygg miljö hemma för barnet. Det är även viktigt att föräldrarna finns tillgängliga för barnet och kan erbjuda tröst i svåra situationer (Killén 2009 s. 33).

Från barnets synvinkel är det väsentligt hur föräldrarnas relation till varandra formar sig efter skilsmässan. Målet är att ha ett delat föräldraskap som betyder att man kan sakligt sköta om uppgifter som gäller barnen. Det är en utmanande situation i början av skilsmässan då känslorna mot den före detta partnern kan förändras kraftigt. Om skilsmässan har kommit som en överraskning för den andra partnern kan livet se kaotiskt ut under den tiden och barnen påminner om det gemensamma livet ihop. Besvikelsen av att den andra lämnat en och att man känner sig övergiven gör att man fäster sig mera vid barnen och då är det svårare att tänka på situationen från barnens synvinkel och vården av barnen samt överenskommelserna om att träffa barnen. Den risken som finns är att det inte blir ett jämlikt föräldraskap. Man har kommit fram till att en långsamt pågående skilsmässa fungerar bättre för då har man tid att lyssna på barnen och hitta de bästa lösningarna för deras liv från deras synvinkel. (Kinnunen 2010 s. 73)

Barnläkaren Donald W. Winnicott har skapat en definition på vad det innebär att vara en "tillräckligt bra förälder" till sina barn (Killén 2009 s. 33). Ett "tillräckligt bra föräldraskap" handlar om att barnets känslomässiga och fysiska omsorg förknippas till de behov själva barnet signalerar och inte till föräldrarnas egna behov. (Killén 2009 s. 34) Att vara "tillräckligt bra" för sina barn handlar om att bilda en trygg grund för barnet och kunna svara på barnens behov, för att barnen skall få verktyg att utforska världen (Killén 2009 s. 36).

Kännetecknen för en god skilsmässa är att föräldrarna samarbetar med varandra samt att föräldrarna skapar en fungerande struktur för barnens vardag. En god skilsmässa kan stödja barnets utveckling, barnet får mer kunskap om att upprätthålla relationer och barnets och föräldrarnas relation stärks. En skilsmässa eller sen separation påverkar i stor grad föräldrarna, men även barnen i familjen. (Kiianmaa 2008 s. 92) Föräldrars förmåga att sätta sig in i barnens situation och fundera på situationer från barnens synvinklar hjälper barnet att klara sig efter skilsmässans förvirrande och livsförändringen (Kääriäinen 2008 s. 73).

Årligen så påverkas 30 000–40 000 barn av föräldrarnas skilsmässa i Finland (Social- och hälsovårdsministeriet 2017). Faktorer som påverkar hur barnet reagerar på skilsmässan är

barnets personlighet, ålder och tidigare erfarenheter i uppväxten. Yngre barns reagerar oftast mera känslösamt på skilsmässan, medan äldre barn kan bli mera inåtvända (Taskinen 2002 s. 12–13). Det är inte heller ovanligt att barnen blir på sidan i skilsmässoprocessen. Detta syns även i utbudet av tjänster som erbjuds för barn i skilsmässofamiljer. Majoriteten av tjänsterna erbjuds till föräldrarna som behöver stöd till sin separation (Kiianmaa 2008 s. 92–93).

Nu när skilsmässan behandlats ur barnets perspektiv kommer följande del att gå vidare till skilsmässans faser från vuxnas perspektiv.

Skilsmässans faser ur vuxnas perspektiv

I detta stycke beskrivs skilsmässans förlopp utifrån vuxnas perspektiv. Här behandlas skilsmässan utifrån olika faser som omfattar den känslomässiga skilsmässan, den konkreta skilsmässan och den sociala skilsmässan.

Det är aldrig enkelt att ta sig igenom en skilsmässa. De erfarenheter man har av diskussioner med par som genomgår en skilsmässoprocess anses vara en väldigt svår och tung process. När det före detta paret har flyttat isär samt bor på olika håll, betyder det inte att de har kommit över de känslomässiga som ännu finns mellan dem. I den känslomässiga skilsmässan, är känslorna varierande i relation till den andra personen. De känslor som kommer är ilska samt en sorts besvikelse då känslorna blandas med de tankar om när allt ännu var bra då när paret levde tillsammans. De negativa känslorna man känner mot den andra berättar också att det fortfarande finns ett starkt känslomässigt band mellan det före detta paret. Det är också tungt att ta sig igenom och sörja det som varit svårt. Om man isåfall stänger av de känslorna samt inte möter sina egna känslor försvårar man den konkreta skilsmässan då man inte kan samarbeta med den andra partnern med de frågor som gäller barnen. (Folkhälsan 2010 s.148) Sorgearbetet efter en skilsmässa är viktigt och känslorna behöver bearbetas efter förlusten. Ifall man döljer sina känslor kan det leda till depression samt känna av nedstämdhet (Barnavårdsföreningen 2017 s. 30).

Muurikangas (2013 s. 87–88) beskriver att den känslomässiga skilsmässan är en jobbig tid kräver mycket olika känslor, men oftast så blir tiden efter skilsmässan bättre, även efter den svåraste tiden i livet. Tiden att gå igenom en skilsmässa kan beskrivas som att gå upp för ett högt berg. Det är tungt och kräver tid att gå upp för ett berg ensam, men när man är på toppen av berget kan man se nya möjligheter till det nya livet. Det är även viktigt att komma ihåg att det varierar från person till person hur länge det tar att gå igenom den känslomässiga skilsmässan (Muurikangas 2013 s. 26).

I den andra fasen i skilsmässan talas det om den konkreta skilsmässan. Under den konkreta skilsmässan behandlas de saker som har att göra med överenskommelser som gäller barnen, hemmet, pengarna samt egendomen. De överenskommelser som ska göras är de överenskommelser som gäller vårdnaden av barnen. Vart barnen då ska bo efter skilsmässan, umgängesrätt samt frågorna kring underhåll. Det är viktigt att man sätter huvudpunkten på barnets rätt till trygghet. Man ska som föräldrar arbeta tillsammans för barnets bästa i fokus. (Folkhälsan 2010 s.148, Bennich Karlstedt 2016) Till en början kan det vara svårt att samarbeta med den andra föräldern samt veta hur man skall kommunicera med den andra. Till det kan man använda övningar som t.ex. konflikthantering samt förmågan att styra de negativa känslor som stöd för att förbättra samarbetet i svåra relationer (Bennich Karlstedt 2016 s. 102).

Den sociala delen utav skilsmässan har också en väldigt stark koppling till skilsmässan från de vuxnas perspektiv. Då man blir ett par blir man på samma också en del av den andras familj, släkt, vänner samt andra nära bekanta. Man bildar också tillsammans gemensamma samt nya vänner. Då man skiljer sig blir de en ny sorts relation till de man tidigare delat (Folkhälsan 2010 s. 48). Oftast blir de sociala relationerna annorlunda efter skilsmässan samt kontakten kan brytas loss med den andra partners släkt, men relationerna kan också förstärkas till den egna slakten (Muurikangas 2013 s. 43). Släktingarna kan i vissa fall också vara på någondera föräldrarnas sida som kan försvåra den pågående situationen. Då är det viktigt att först tänka på barnens bästa samt deras trygghet under processen. Föräldrarna ska tillsammans kunna se till att det inte sätts hinder för barnens relationer till de övriga släktingarna. Barnen ska kunna ha goda relationer till båda föräldrarnas släktingar samt vänner som tillhör familjen också efter en separation. Det som

följd som kan vara jobbigt är under högtider samt andra festliga tillställningar då man ser andra par har det bra och är tillsammans. Man bär ofta på en sorg av sin förlorade status av att vara sambo eller gift med sin partner då man inte är ett par längre (Folkhälsan 2010 s. 48). Förlusterna som gäller de sociala kontakter upprepar sig flera gånger efter separationen speciellt vid högtider som jul samt under bröllop (Bennich Karlstedt 2016 s. 19).

Efter att skilsmässan olika faser behandlas ur vuxnas perspektiv kommer studien att gå vidare till den finländska lagstiftningen som behandlar vilka rättigheter barnfamiljerna har i en skilsmässa. I arbetets följande del kommer också servicen, som erbjuds för familjer i skilsmässa lyftas fram.

2.2 Rättigheter och service för barnfamiljer i skilsmässa

Grunden för barnets rättigheter finns i mänskliga rättigheterna. Förenta nationens generalförsamling har tagit i bruk barnens rättigheter från år 1989. Finland tog i bruk rättigheterna från och med år 1991. Barnets rättigheter är även skriven i Finlands egen lagstiftning. Barnets rättigheter består av barnens rätt till grundläggande levnadsstandard, ekonomiska rättigheter, kulturella rättigheter och barnens politiska- och medborgerliga rättigheter. (Lastensuojelun keskusliitto 2020) Det är barnens vårdnadshavarens skyldigheter att se till att barnet har rätt till god vård och fostran (Lapsiasia 2020). Social- och hälsovårdsministeriet lyfter fram att barnets rättigheter ger riktlinjer till föräldraskapet efter en skilsmässa. Barnens fördel skall beaktas i beslut som gäller barnen och barnet har även rätt att hålla kontakt med båda sina föräldrar fast barnet endast bor hos den andra föräldern (Social- och hälsovårdsministeriet 2018B).

I Finlands lagstiftning finns det bestämmelser om barnets vårdnad efter en skilsmässa. Enligt 1 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt 8 februari 2019 (2019/190) om vårdnad av barn, nämns det att målsättningen med vårdnaden är att säkerställa en balancerad utveckling och välbefinnande för barnets önskemål. Man vill också säkerställa barnets individuella behov. Vårdnaden ska ge trygghet till positiva kontakter i synnerhet mellan barnet och föräldrarna. Det är också viktigt att man tar hand om barnets andra relationer. Barnet ska få en god uppväxt och man ska ta hänsyn till

barnets ålder samt i vilken utvecklingsnivå barnet är i. Om det är möjligt ska barnet ges en stärkande och lugn uppväxtmiljö. Barnet ska också skyddas mot psykiskt och fysiskt våld samt misskötsam behandling. Umgängesrätten finns till för att säkerställa kontakten till barnet att få träffa sin mor eller far som barnet inte bor hos. Föräldrarnas uppgift är även att ge en stabil uppväxt till barnet.

I 5 § lagen om samarbete mellan vårdnadshavare den 22 september 2000 (2000/812) sägs det att socialvårdspersonalen ska reda ut klientens rättigheter och skyldigheter samt olika alternativ för levnadsförhållanden som då har en stor värde för klientens ärende. Det man utreder ska ägna sig åt på så sätt att klienten förstår innebörden och betydelsen. Om det finns hinder mellan modersmålet eller att det är besvärligt att uppfatta klienten ska socialvårdspersonalen använda sig av tolk eller ges möjlighet för en tolk.

Enligt 7 § i lagen om avtal av vårdnad av barn den 22 september 2000 (2000/812) Då en klient är i behov av socialvård skall alltid en service-, vård-, rehabiliterings eller någon annan liknande plan verkställas. Enbart om det är frågan om en kortvarigt stöd av rådgivning eller handledning. Planen ska alltid verkställas tillsammans med klienten om det inte finns några hinder för det som t.ex sjukdom. Då kan en närstående till klienten stå som företrädare. I planens innehåll gäller det som har bestämts särskilt samt de som är involverade i planen.

Enligt 2 § i lagen om ansvar för barnets välfärd den 13 april 2007 (2007/417) sägs det att det är barnets egna föräldrar eller någon annan nära vårdnadshavare som ska se till att barnet får en god uppväxtmiljö samt de myndigheter som arbetar med barn och familjer ska kunna stöda föräldrarna eller vårdnadshavarna som fostrare samt erbjuda familjen väsentlig hjälp och därefter i behov kunna hänvisa till barnskyddet. Placering utanför hemmet är också barnskyddets uppgift att göra.

I lagen om förebyggande barnskydd 3 a § den 12 februari 2010 (2010/88) nämns det att främjandet av barns och unga personers välbefinnande har kommunen ansvar för utöver barnskydd och förebyggande barnskydd då familjen inte är klient inom barnskyddet. Inom det förebyggande barnskyddet bidrar man också till barnets utveckling, uppväxt

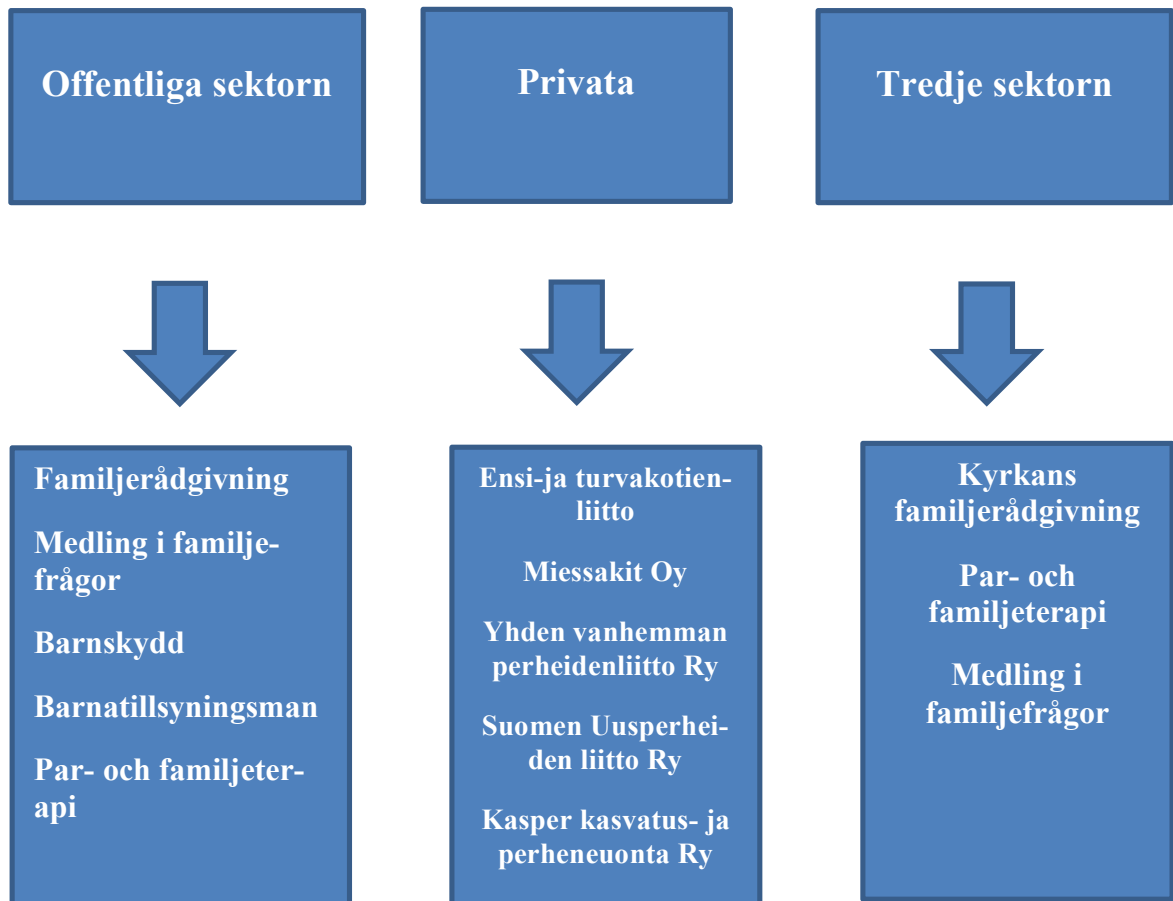
samt välfärd och stöd till föräldraskapet. I det förebyggande barnskyddet tillhör också sådant stöd som man ger inom undervisning, ungdomsarbete samt dagvård vid rådgivningsbyråerna för mödravård och barnavård samt annan socialvård.

Service för skilsmäsofamiljer

Tjänsterna som erbjuds för familjer som skiljer sig eller funderar på att frångå sig, erbjuds av kommunerna men tjänsterna varierar olika i kommunerna. Det kan vara svårt för familjerna att hitta rätt tjänster och de tjänster som passar dem. Servicesystemet är inte helt enkelt att ta i tu med inte heller för dem som arbetar inom området. Det finns mycket olika tjänster och tjänster som liknar varandra. Det är också lång väntetid på tjänsterna för klienterna. I servicekartan kan man se olika tjänster som erbjuds för familjer i skilsmässa där kommunerna, privata företag, tredje sektorn, församlingarna och staten är med. Klienterna väljer själv hur de förbrukar tjänsterna. Det kan vara klienter som har kontakter till flera olika tjänster och de som kanske har kontakter till endast en tjänst. Klienterna kan välja att använda tjänsterna i vilken ordning de själva vill. Medling i familjefrågor har i sig haft en okänd roll i servicesystemet men har använts som en sorts lösning för familjer som har konflikter. (Haavisto et al. 2014 s. 11)

Familjecenter finns till för att stödja familjer och barn i alla åldrar. Syftet med familjecentrum är att familjer, även i skilsmässa skall erbjudas olika tjänster under samma enhet. Dessa tjänster omfattar bl.a. familjearbete, hemservice och barnrättsliga tjänster. Målet med verksamheten är att stärka familjernas egna resurser. Efter en skilsmässa kan man stödja familjernas vardag genom att bygga upp en föräldraplan för att hitta nya lösningar i vardagen. (Social- och hälsovårdsministeriet 2018) Kyrkans familjerådgivning erbjuds också i flera olika kommuner som Borgå, Esbo, Grankulla, Helsingfors, Jakobstadsregionen, Raseborg samt mellersta Österbottens familjerådgivningscentral. Där samtalar familjerådgivaren med klienten samt lyssnar på klientens problem och önskemål samt försöker komma olika lösningar för att kunna ta tag i problemen. Den stöd och hjälp kyrkan erbjuder är gratis för alla människor också de som inte hör till kyrkan kan komma och söka stöd och hjälp via kyrkan. (Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finland 2019) Här nedan kan man se servicekartan för familjer i skilsmässa (se fig. 1).

Servicekarta

Figur 1. Servicekarta på tjänster för skilsmässofamiljer.

I följande del av kapitlet kommer familjearbetet behandlas, som en social service för familjer i skilsmässa.

Familjearbete

Socialvårdslagen den 30 december 2014 (2014/1301) 18 § om familjearbete definieras familjearbetet i Finland. Familjearbetets uppgift är att kunna trygga utvecklingen, samt hälsan hos barn. Barnet eller familjens vardag kan tryggas med stöd som t.ex. socialhandledning eller annan liknande stöd, för att stärka familjernas egna resurser.

Grunden för familjearbete ligger på 1980-talet, då man uppmärksammar att familjens problem påverkar hela familjen och inte endast en familjemedlem. Under den här tiden så tog man allt mer med föräldrarna i planering av barnens omsorg och familjearbete blev också en metod för att bedöma föräldraskapet (Lastensuojelun keskusliitto 2017).

I processen under familjearbetet utgår man först från att familjen behöver stöd. Sedan går man igenom familjens situation och behovet av stödåtgärder i ett utvärderingsmöte. Där bestäms det om familjen behöver stöd eller inte behöver stöd, om familjen inte behöver det stöd som familjearbetet kan erbjuda hänvisar man till andra stödtjänster. Då man väljer att påbörja familjearbetet har man ett inledningsmöte om att uppsätta mål för familjearbetet och utarbeta en plan. Sedan förverkligas planen och familjearbetets innehåll och dess metoder samt andra stödåtgärder. Efter det inleds ett utvärderingsmöte och familjearbetet fortsätter och till sist har man ett beslutsmöte och går igenom andra stödåtgärder och kommer till slut till den punkten då inte familjen längre behöver stöd. (Järvinen et al. 2012 s.103)

Det är också oftast som familjemedlemmarna får nytta av familjearbetet och kan fundera över sitt liv från många olika synvinklar. I de gemensamma diskussionerna ser familjemedlemmarna varandra i olika roller och hör på varandras önskningsar samt drömmar om vad de vill uppnå. (Järvinen et al. 2012 s. 25)

Familjearbete grundar sig på att definiera hurdan familjen är, vem som hör till familjen och vem som är med i familjearbetet. Familjearbetet grundar sig på familjens egna värderingar, livserfarenhet och om betydelsen av olika saker som berör dem som bygger på grunden för familjens resurser. Det här ger möjlighet för den professionella att lära känna familjens vardag och familjemedlemmarnas tanke- och ivägagångssätt. (Järvinen et al. 2012 s. 23) I familjearbetet syftar man till att ta alla familjemedlemmarna i beaktan fast man egentligen bara skulle fokusera på en del av familjen. Fokusering i familjearbetet ligger på familjens egen situation och som expert inom deras vardag. Hurdana relationer de har inom familjen, hur familjen ser ut i helhet och hur de enskilda familjemedlemmarna fungerar samt familjernas likheter och olikheter. (Järvinen et al. 2012 s.24)

Familjearbetet kan börja med att endast arbeta med modern i familjen och att fadern och barn först kommer med i senare skedet. Familjearbetaren kan träffa familjemedlemmarna så att endast en del av familjen är med under mötet. Familjen bestämmer också vilka saker man går igenom tillsammans och vilka saker man behandlar skilt med någon i familjen. Familjearbetets mål är att definiera familjen i en central helhet. Familjemedlemmarna har en aktiv roll som planerare, väljare och beslutfattare i situationen. Familjen är experten inom situationen och familjearbetaren är familjens samarbetspartner som ger olika alternativ för situationer i familjens vardag och hjälper familjen med att hitta på lösningar. I samarbetet med familjen krävs allas information och synvinklar av situationen. Familjearbetaren tar i hänsyn att i problemfall och i krissituationer att inte familjemedlemmarnas egen expertis av situationen är klar. I ett sådant fall hjälper familjearbetaren att se situationen från en bredare synvinkel. Familjen består av olika relationer inom familjen föräldrarnas relation till varandra, föräldrarnas och barnens relation samt syskonens relationer. I familjen påverkas alla av allt som händer inom familjen som betyder att en ändring i en familjemedlem eller mellan familjemedlemmar påverkar också de andra familjemedlemmarna och deras relationer. Förändringen kan också påverka hela familjesituationen. I familjearbetet behandlar man familjemedlemmarnas relationer och familjens nätverks relationer och deras betydelse, funktionalitet samt utvecklingsbehov. Familjen är en helhet. Familjemedlemmarna påverkar varandra antingen om de vill det eller inte. Familjearbetaren kan genom att diskutera med familjen få dem att tänka att hur deras agerande påverkar alla familjemedlemmars liv. (Järvinen et al. 2012 s. 24)

Enlig Socialvårdslagens § 18 i lagen om familjearbete den 30 decemeber 2014 (2014/1301). Med familjearbete menas att välfärden tryggas genom social handledning och med eventuell annan nödvändig hjälp för att klienten eller hens familj skulle kunna stärka sina resurser. Familjearbetets mening är att trygga hälsan samt utvecklingen hos ett barn eller en ung person som behöver extra stöd. Enligt (Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos 2019A) organiserar kommunerna familjearbete på olika sätt. Familjearbete kan ordnas i samarbete med familjerådgivningen, daghem eller skolan. Målet med familjearbete är att ge stöd till familjer med barn så tidigt som möjligt. Familjen får stöd i och med hur den professionella inser att behovet behövs. Familjen ska få så mycket stöd

som behövs. Destu tidigare stödet ges är sannolikheten att situationen eskalerar eller marginaliseras mindre och behovet av barnkydd kan minskas.

Efter att rättigheterna och servicen för familjer i skilsmäsofamiljer behandlas kommer arbetet att gå vidare till vilken betydelse studien har för utveckling av tjänster för familjer i skilsmässa.

I följande kapitel behandlas det riksomfattande utvecklingsprogrammet i syfte för att utveckla barn- och familjetjänster i Finland.

2.3 Utvecklingsarbete

Vårt examensarbete är förknippat med det riksomfattande utvecklingsprogrammet för att utveckla barn- och familjeinriktade tjänster i Finland, som även kallas för LAPE-projektet. Regeringens syfte var att under åren 2016–2018 stärka resurserna och välbefinnandet hos barn, unga och familjer i Finland. Reformens avsikt är att utveckla tjänsterna så att familjerna har rätt till effektiva tjänster och att servicen skall vara kostnadseffektiv. LAPE-projektet bidrar till att omhändertagningar och långtidsservicen för barn- och familjer skall minska (Social- och hälsovårdsministeriet 2016 s. 3). Den kommande social- och hälsovårdsreformen ger också nya förutsättningar och möjligheter till hur barn- och familjetjänster skall utvecklas. Kommunerna kommer att behöva samarbeta med de nya landskapen och därför skall man förbättra samarbetet mellan social- och hälsovårdstjänster, kultur- och undervisningsområdet (Social- och hälsovårdsministeriet 2016 s. 4). Delaktigheten är en av de centrala faktorerna för projektet. Delaktigheten hos barn, unga och familjer skall utvecklas på ett sådant sätt, att de får vara med och påverka tjänsterna och får tillräcklig information om vilka tjänster som erbjuds (Social- och hälsovårdsministeriet 2016 s. 6–7).

LAPE-projektet utgår från fyra centrala principer för att utveckla servicen inom barn- och familjeinriktade tjänster. De fyra principerna är; Barnens rättigheter och barnens

bästa, förstärka individens och familjens egna resurser, barn- och familjeorientering och en mångfald av familjeformer (Social- och hälsovårdsministeriet 2016).

LAPE- projektet har även satt en särskild vikt på att utveckla tjänsterna för familjer som genomgår skilsmässa. Genom utvecklingen av tjänster vill man öka medborgarnas kunskap om tjänsterna och även öka tillgängligheten av servicen. Tjänsterna skall bidra till att öka den gemensamma vårdsnaden till barnet. Servicen skall utvecklas för skilsmässofamiljer så att tyngdpunkten finns på lätt tillgänglighet och det tidiga stödet. E- tjänster för skilsmässofamiljer skall även utvecklas. Man vill även stödja de professionellas arbete genom att erbjuda tillräcklig information och utbildning för att kunna stödja familjer i skilsmässan. (Social- och hälsovårdsministeriet 2017)

3 TIDIGARE FORSKNING

För att belysa kunskapsområdet i vår studie, som berör utvecklingen av stödåtgärder för familjer i skilsmässa, har vi valt tidigare forskning som påvisar vilka faktorer är värdefulla att ta i beaktande när man som professionella arbetar med familjer i olika skilsmässosituationer. Vi har även valt följande forskning, eftersom de påvisar att skilsmässa är en faktor som påverkar hela familjen. Familjer som går igenom en skilsmässa har en större benägenhet att söka hjälp från social service till familjens bekymmer. I flera av artiklarna behandlas betydelsen av professionellt bemötande och hur det inverkar på familjernas sätt att uppleva hjälpen som nyttig. Relationen mellan den professionella och familjen borde man även allt mer satsa på inom familjerelaterade tjänsterna. Professionellas egna yrkesfält och kunskap borde enligt den tidigare forskningen utvecklas, vidare för att allt flera skall få en förståelse för hur man kan på bästa sätt hjälpa till en familj som är i en skilsmässa.

Medling i familjefrågor borde även utvecklas så att servicen skulle vara tidigt ingripande (Bergman-Pyykkönen 2017 s. 575–590). Tidigt stöd i familjefrågor och utredande borde finnas mer tillgängligt i förebyggande syfte (Haavisto et al. 2014 s. 18).

Utifrån den tidigare forskningen har vi delat in det centrala i forskningarna i fyra kategorier; Bemötande av familjer i skilsmässa, barnets bästa i skilsmässa, skilsmässans effekter på barnet och utmaningar i det sociala arbetet. I bilagorna hittar man även en översikt på de valda vetenskapliga artiklarna (se bilaga 5).

3.1 Bemötande av familjer i skilsmässa

I Autonen-Vaaranienis studie kommer det fram att familjearbetarna är medvetna om och strävar efter på bästa möjliga sätt att bemöta både mammorna och papporna på ett jämställt sätt. Enligt studien så är det inte professionellas uppgift att lägga riktlinjer på vem som är bättre förälder eller hos vem som barnet skall bo hos. De professionella respekterar och tar i beaktande alla familjer och deras olikheter. (Autonen-Vaaranieni 2019 s. 367) I Smiths forskning påpekas det också att det inte är professionellas uppgift att befatta beslut, utan i stället finnas för stöd för familjerna i skilsmässokonflikter (Smith 2016 s. 501).

Redan i början av arbetet med familjer i skilsmässa är det viktigt att den professionella kan skapa en förtroendefull professionell relation till sina klienter (Smith 2016 s. 503). I studien kom det ändå fram att professionellas utbildningsbakgrund och längden på arbetskarriären kunde påverka att lika bemötande av föräldrarna föll på sidan. Enligt forskningen är det vanligt att med mindre utbildningsbakgrund så finns det en risk för att man tar in sina privata känslor i arbetet och ställer sig på den andra förälderns sida (Autonen-Vaaranieni 2019 s. 368). Familjearbetarna tar upp i forskningen att det vore viktigt att utveckla arbetssätt och modeller för att kunna reda ut tvister mellan föräldrarna. Bemötande av föräldrarna i skilsmässa innebär enligt studien egenskapen av empatiskt bemötande (Autonen-Vaaranieni 2019 s. 237–368). Rautio (2013 s.930) betonar också i hennes forskning att föräldrarna tycker att det är viktigt att professionella, ger sin tid åt familjen och är närvarande och lyssnar på familjens tankar och önskemål. För föräldrarna kändes det även som en lättnad, att kunna prata om sina bekymmer med en utomstående person (Rautio 2013 s. 930). Genom att professionella använt sig av empowerment i familjearbetet så upplevde familjerna att deras föräldraskap hade stärkts under stödperioden. Föräldrarna var tacksamma av den uppmuntrande och stödjande feedbacken de fick från professionella gällande deras goda föräldraskap (Rautio 2013 s. 931).

I utvärderingen utav FASPER projektet, som handlar om att utveckla kommunernas medling i familjefrågor (Haavisto et al. 2014 s. 21), kommer det fram att familjerna som fick medling i familjefrågor efter skilsmässa uppskattade professionellas opartiska bemötande och att de blivit hörda i deras ärende. (Haavisto et al. 2014 s. 59–60) Det fanns några fall där föräldrarna tyckte att de kände sig missnöjda med professionellas bemötande, detta gällde situationer när föräldern upplevde att hen blivit orättvist behandlande (Haavisto et al. 2014 s. 61).

Följande del kommer att övergå till hur föräldrarna kan samarbeta för att uppnå barnets bästa i skilsmässan, enligt tidigare forskning.

3.2 Barnets bästa i skilsmässan

I Autonen-Vaaranienis studie visas det att föräldrarnas förmåga att samarbeta var en viktig faktor för att kunna främja barnets bästa i skilsmässan, enligt familjearbetarna. I arbete med familjerna så poängterades strävan av barnets bästa som en central del utav professionellas arbete. Professionellas uppgift visades även vara att försöka utreda vad som är för barnets bästa. Studien visar även att professionella finns till för att stödja själva föräldraskapet, men när det gäller beslutsfattande om skilsmässa så stävar man efter att föräldrarna hittar lösningen själv (Autonen-Vaaranieni 2019 s. 369). I studien av FASPER projektet lyfts det även upp föräldrarnas syn om professionellas arbete gällande medling i familjefrågor. Föräldrarna påpekar att de uppskattar professionella när de arbetar för att ta i beaktande barnets bästa och barnets behov i medlingen, istället för att koncentrera sig på föräldrarnas problematik i skilsmässan (Haavisto et al. 2014 s. 58–59). För att servicen skall ha så bra effekt som möjligt så bör alla i familjen delta i terapi och diskussionstillfällen (Smith 2016 s. 500–501).

Efter att barnets bästa i skilsmässa behandlats, så kommer nästa del behandla skilsmässans effekter på barnets fortsatta utveckling.

3.3 Skilsmässans effekter på barnet

I tidigare forskningar dyker det även upp hur skilsmässan kan påverka själva barnet efter skilsmässan i familjen.

Som Rädda Barnen (2017 s. 33) redan nämnt tidigare kapitel så kan relationskonflikterna mellan föräldrarna vara väldigt skadliga för barnets utveckling. Det finns även forskningar som tar upp denna problematik.

En av de största faktorerna som påverkar barnens välbefinnande negativt är föräldrakonflikter. Föräldrakonflikter är en stor stressfaktor för barn och kan leda till att barnen har svårigheter att anpassa sig till skilsmässan och de nya rutinerna. Konflikter mellan föräldrarna är även förknippade till ökad risk till ångest, depression och beteendesvärigheter hos barn. (Sorek 2019 s. 2) Barn som har upplevt provokation, dubbla lojaliteter och hamnat i mitten av föräldrarnas strider har en större chans till lägre självkänsla och lycka, enligt tidigare forskning (Sorek 2019 s. 2). Tidigare forskning i Hyuns studie visar även att barnens ålder kan ha en stor inverkan på hurdana effekter barnen kan få efter en skilsmässa. Yngre barn har visat sig ha en bättre förmåga att anpassa sig till nya miljöer, jämfört med äldre barn i tonåren där anpassningen till ett nytt hem kan ta en längre tid (Hyun 2011 s. 507).

Soreks (2019 s. 7–8) forskning visar även att barns välbefinnande också kan stärkas efter en skilsmässa. Ifall barnen dagligen har sätt föräldrarnas konflikter före skilsmässan, kan tiden efter skilsmässan bli bättre då barnet inte dagligen behöver se eller höra stridigheterna.

I den sista delen om tidigare forskning behandlas vilka utmaningar professionella inom sociala yrkesfältet kan stöta på i det vardagliga arbetslivet. Följande studier är även kopplade till arbetet med familjer i skilsmässa.

3.4 Utmaningar i det sociala arbetet

När det kommer till utmaningar med familjer i skilsmässa, så lyfter Autonen-Vaaranemi upp några faktorer som upplevs som utmanande för professionella, dessa är argumentationer mellan föräldrarna gällande t.ex. våld, där det är svårt att lista ut vem som gjort eller inte gjort något. En annan utmaning är att försöka bygga upp en relation till den andra föräldern, som barnet förlorat kontakten med. (Autonen-Vaaranemi 2019 s. 370) I FASPER projektet nämns det även om utmaningar i medling från professionellas synvinklar. Som utmaningar i arbetet upplevdes svårigheter att veta när och hur man skall begränsa föräldrarnas samtal när det gäller beskyllningar och aggressivitet. Det upplevs även som komplicerande att vara medveten om flera kommuners servicesystem för att kunna hänvisa familjerna vidare till rätt tjänster. Medling upplevdes även som ett ensamt arbete, även om man arbetade i par. Professionella önskade mera stöd av hela arbetsteamet gällande fortbildning och handledning. (Haavisto et al. 2014 s. 64–66) Bergman-Pyykkönens forskning framkommer även att familjehandledaren, psykologer och social arbetaren inom familjemedling upplever som utmaningar i arbetet när de inte vet hur de kan hjälpa till föräldrarna i svåra situationer. Det finns ett ökat behov på att utveckla nya verktyg för arbetet med familjer och även öka samarbetet med andra yrkesutövaren som arbetar med familjer (Bergman-Pyykkönen 2017 s. 575–590).

I Smiths forskning betonas det som en utmaning att familjerna söker hjälp i ett sent skede. Eftersom det då oftast tar ännu längre tid för barnen att anpassa sig med de nya arrangemangen i vardagen (Smith 2016 s. 501). Zhang (et al. 2017 s. 776–779) konstaterar i sin forskning att familjer i skilsmässa har en ökad benägenhet att söka hjälp och få hjälp av sociala tjänster, jämfört med familjer som lever i parförhållande.

Socialt arbete i ett mångkulturellt samhälle kräver mera av professionella, än arbete med familjer från majoritetsbefolkningen (Bø 2015 s. 562). Enligt socialarbetaren så finns det stora brister i arbetet då det gäller mångkulturella klienter och dessa brister kan skapa utmaningar i klientarbetet. I forskningen betonas det att det finns brister gällande metoder hur man skall arbete med mångkulturella familjer. Social arbetarna upplever även svårigheter i kommunikationen, speciellt gällande telefonsamtal och utan ett gemensamt språk

(Bø s. 568). Det nämns också att professionella som arbetar med immigranter och familjer från andra kulturer saknar information om olika kulturer, religioner och önskar att de även skulle ha mera kunskap om hur olika kulturer påverkar familjerelationerna (Bø s. 569).

4 TEORETISK REFERENSRAM

Det här kapitlet behandlar vilken betydelse professionellt bemötande, empowerment och kulturell kompetens har för arbetet med familjer i skilsmässa. Vi har valt dessa teoretiska referensramar för att de passar in på våra frågeställningar i studien. Teoretiska begreppen behandlar viktiga faktorer som är centrala när socionomer eller familjearbetaren arbetar med familjer i skilsmässa. Professionellt bemötande, empowerment och kulturell kompetens är något som även kopplas starkt till socionomens kompetenser. Kompetenserna går ut på att man som socionom skall ha kunskap inom den etiska kompetensen, kompetens i klientarbete och kompetens inom servicesystemet (Sosiaalialan AMK-verkosto 2017).

4.1 Professionellt bemötande

Professionellt bemötande behandlas först av de teoretiska begreppen för att skapa en överblick, hur viktigt det är att man som professionell inom det sociala området har tillräcklig kompetens om professionellt bemötande.

När man arbetar med familjer i skilsmässa så är ett av de största målen som den professionella kan åstadkomma en förtroendefull relation till klienten. Den förtroendefulla relationen är viktig att bygga upp för att familjen ska kunna känna arbetet som betydelsefullt när, man i det sociala arbetet har som mål att försöka uppnå en förändring i familjens livssituation. För att en förtroendefull relation skall kunna byggas upp, kan den professionella försöka vara som en slags modell för klienten som hen sedan kan ta efter (Cederlund & Berglund 2014 s. 93). Den ömsesidiga förtroendefulla relationen är också viktig enligt Dunderfelt (2019 s. 33-35) i det professionella bemötandet. Enligt honom så bygger en god relation upp respekt för den andra och det gör även kommunikationen enklare mellan familjen och den professionella. En

förtroendefull relation kan byggas upp fort men i bland kan det även ta en längre tid före man bygger upp en förståelse för den andra. Om den professionella har ett respektfullt sätt att bemöta den andra finns den chansen att klienten också vill utveckla samma respekt mot andra människor. Det professionella samtalet mellan klienten och den professionella, ger en eventuell möjlighet för klienten att förstå sin egen livssituation samt sina egna handlingar. (Cederlund & Berglund 2014 s. 93)

Det finns olika kategorier för bemötandet, man kan göra en uppdelning mellan bemötande i det privata livet och arbetslivets professionella bemötande. Då det talas om begreppet "professionellt bemötande" används det för att beteckna ett "gott" bemötande som kan kopplas till en viss yrkesroll. Den som bemöter kallas aktör eller den professionella aktören men huvudpersonen är klienten (Blennberger 2013 s. 14).

En viktig kompetens för ett relevant bemötande är att kunna anpassa sig rätt inför klienten i den situation hen befinner sig i och anpassa sig till vilken verksamheten är till för. Man ska ha en förmåga till att utföra samspel samt situationsanpassning som behövs då man bemöter en eller flera individer flera gånger under en längre tid då man träffas. Under alla möten och relationer finns det ett bemötande som den professionella alltid ansvarar för. (Blennberger 2013 s. 122)

En annan kategori för professionellt bemötande är kulturen i verksamheten då det gäller bemötande mellan medarbetare och bemötande med chefer samt annan personal. Till samma kategori kan också räknas styrelsen samt huvudmännen i verksamheten. I den tredje delen ingår olika samarbetspartners som man samspelar med för att bedriva verksamheten. I den kategorin kan ingå underleverantörer, partners eller annat nätverk som ingår har att göra med arbetet. Den fjärde kategorin är konkurrenter som man tävlar med beroende på hurdan konkurrensen karaktär är. I den femte arenan för bemötande hörs det omgivande samhället som man beskriver som allmänheten eller medborgarna. De som hör till den här kategorin är de som har intressen för den verksamheten som t.ex. närstående till klienten (Blennberger 2013 s.15).

Till ett socialpedagogiskt arbete används funktionalitet, gemenskap och erfarenheter samt många andra arbetsmetoder. Man har insett att ett för metodiskt förhållningsätt kan förstöra den känsliga delen i ett relationsarbete. En typisk arbetsmetod för socialt arbete är dom grundliga metoderna för det kreativa sociala arbetet. (Mäkinen et al. 2011 s. 110)

Med resurser och lösningscentrering har man ett väsentligt tillvägagångssätt i det sociala arbetet. Det är inte endast en metod eller inställning till arbetet. Man kan också se det som en tankemodell eller ett sätt att vara i en sorts interaktion med klienten. I tänkandet betonas det om människors resurser istället för problemet i sig. Man undviker heller inte problemen eller att prata om problemen. Det är viktigt att människan blir hörd och bemött i sin livssituation som sådan som hen uppfattar situationen under det tillfället hen befinner sig i. Problemen finns till i det vardagliga livet men till det hörs också resurserna, lösningarna och kraftnätverken. Det är utmanande att hitta dem då livet är som dystrast. (Mäkinen et al. 2011 s. 118)

Det är också emotionellt påfrestande för de professionella att arbeta med familjer i kris. Därför är det viktigt att den professionellas känslor och upplevelser tas upp under ett handledningstillfälle. För den professionella att kunna hjälpa barnet och föräldrarna att bilda en klar praxis samt bearbeta sina egna känslor är det ytterst viktigt att de professionella får utbildning och stöd för att kunna på bästa möjliga sätt utföra sitt arbete. Alla professionella som arbetar med skilsmässor skall få fortbildning samt kunskap att lära sig mera om problem i familjen, psykologi om skilsmässa samt juridiska aspekter om vård av barnen. Det är också viktigt att ta hänsyn till hur de professionellas attityd är mot dessa frågor och problem. En professionell som själv går igenom en skilsmässa ska tillsammans med handledaren kritiskt gå igenom om den professionella har bearbetat tillräckligt sina egna upplevelser och känslor för att kunna hjälpa andra familjer. (Taskinen 2002 s. 16)

I nästa del kommer empowerment orienterat arbete i koppling till familjer som är i en skilsmässa.

4.2 Empowerment orienterat arbete

I lösningsinriktat arbete är samtal en process som är levande samt som kan bli väldigt skapande. Kärnan för ett förändringsarbete är samtalen med klienten i processen. Klienten kan genom samtal formulera sina tankar, känslor samt händelser. Då kan den professionella förstå klienten samt vad klienten vill. Kunskapen som man får av klienten är resultaten mellan samtalet med den professionella och klienten själv. Den professionellas viktigaste verktyg är språket samt förmågan att kunna använda det på ett kollaborativt samt konstruktivt sätt. Klienten kan ofta känna sig som ett offer för sitt familjeförhållande eller påverkande av andra omständigheter. (Moula 2009 s. 119).

Empowerment modellen består av en flexibel organisation av olika begrepp där man har som utgångspunkt att utgå från teorin och sedan utvecklas det vidare i praktiken. Klienten lär sig att visa sina känslor samt kunna förklara för en handling genom en empowerment modell. (Moula 2009 s. 121)

I sociala arbetet arbetar man oftast med individer och grupper som präglas av deras egna mål och resurser samt då deras sätt att se möjligheter är låga. Socialtjänster med klientarbete utgår ifrån att man kan se möjligheter för individen samt hitta lösningar till problemen. Utmaningar i socionomens arbete kan vara att hitta klienternas egna resurser för att uppnå ett bättre välmående. Människor ska ha egen makt att påverka sitt liv samt sitt levnadsförhållande. Begreppet empowerment hör till det här förändringsarbetet. (Mäkinen et al. 2011 s. 132)

Empowerment handlar också om att få igång aktiviteter samt processer som ger klienterna en bättre självkontroll, självbild samt kan öka deras kunskap om deras färdigheter. I empowerment utgår man alltid från klientens egen position i samhället. Det bestäms också om vad klienten har för makt samt kontroll över sitt eget liv. Men då de här förhållandena är skapta av klienten själv går det också att ändra på mönstret. Det är viktigt att kunna bilda sig en kännedom för klienten om klientens livssituation samt hur det påverkar de samhällseliga förhållanden. Det är också en väsentlig del att ta upp att det är många som

har och göra med samma problem samt att man inte är ensam i situationen (Askheim & Starrin 2007 s. 20)

Den här modellen användes också i samtal med familjer samt andra mindre grupper. Principen handlar om att det inom en familj finns många olika verkligheter om familjen. Varje enskild familjemedlem har en egen förståelse för omvärlden från sin egen position samt en synvinkel. Den professionella ska ha respekt för alla familjemedlemmars verklighet samt alla ska enskilt få berätta hur de uppfattar situationen i familjen. Alla i familjen ska få den hjälp de är i behov av. Familjemedlemmarna ska kunna samarbeta med de andra i familjen för att kunna förverkliga alla familjemedlemmarnas rätt till empowerment. Det som inte heller alltid är enkelt för den professionella är att kunna stöda familjemedlemmar till att lyssna på varandra samt kunna känna empati för varandra. Empowerment principen utgår också från att familjen ska kunna ha kontrollen över det egna livet som betyder att familjen ska kunna fungera utan professionell hjälp. Varje familjemedlem ska ha en möjlighet att berätta hur man ser på situationen samt vad man vill ska förändras. Modellens olika steg ska varje familjemedlem vara med om. Det är ofta en i familjen som söker efter hjälpen och då blir oftast de andra familjemedlemmarna omedelbart involverade i den här processen. För den professionella är det viktigt att hitta ett ställe att vara på där alla i familjen har möjlighet att medverka i att hitta lösningar i processen. Med empowerment ska man definiera vad problemet är och hur det ska lösas på det bästa möjliga sättet. (Moula 2009 s. 127)

Efter att empowerment behandlats kommer arbetet att gå vidare till vilken betydelse kulturell kompetens har för professionella inom den sociala branschen.

4.3 Kulturell kompetens inom service

Institutionen för hälsa och välfärd beskriver definitionen kulturell kompetens på följande sätt. Kulturell kompetens betyder att alla människor oberoende ursprung kan respektera andra kulturer och arbeta för att främja ett samhälle utan diskriminering. Det innebär att servicen inom det sociala området som familjetjänster skall beakta klienter med annan bakgrund och kultur. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019B)

Inom det sociala arbetet i Finland så stöter professionella allt mer på invandraren och därför bör man i allt större grad ta i beaktan, klienternas olika kulturella bakgrunder och olika livssituationer (Alitolppa-Niitamo et al. 2013 s. 147). Den kulturella kompetensen är speciellt viktigt hos professionella yrkesutövare inom social- och hälsovårdsbranschen. Den professionella kulturella kompetensen omfattar en god bas av färdigheter, kunskap, information, erfarenhet av möten med andra kulturer och motivation (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019B).

Professionella kan i relationsarbetet med andra kulturer möta vissa utmaningar. Enligt Tjersland, tar det även en längre tid för professionella att bygga en upp en förtroendefull relation till sina klienter ifall det saknas ett gemensamt språk och ifall kulturskillnaderna är stora (Tjersland et al. 2011 s. 152–153).

5 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Syftet med vårt arbete är att utreda hurdana erfarenheter familjearbetarna har kring arbete med familjer i skilsmässa.

Studiens frågeställningar:

1. På vilket sätt borde familjearbetare bemöta familjer i skilsmässa inom familje- verksamhet?
2. Vilka är styrkorna och utmaningarna i arbetet med familjer i skilsmässoprocessen?
3. På vilket sätt synliggörs empowerment i arbetet med familjer i skilsmässa?

För att få svar på våra forskningsfrågor har vi utfört en kvalitativ studie med en halv strukturerad fokusgruppintervju. För att bearbeta det material som vi fått från forskningen har vi genomfört en innehållsanalys. Nu kommer vi att gå vidare i arbetet för att presentera vår uppdragsgivare Raseborgs stad och föra fram vilka avgränsningar vi har gjort i vår studie.

5.1 Raseborgs stad

Vår uppdragsgivare för vårt examensarbete är Raseborgs stad, som inriktar sig på utvecklandet av barn och familjeorienterade tjänster. Raseborg strävar efter att stöda barn och familjer i olika situationer i det dagliga vardagslivet. Staden erbjuder samtal med familjehandledare, där de tillsammans med familjen kan utvärdera behovet av stöd. De hjälper familjen att få den stöd de önskar och för att främja familjens behov. Deras arbete går ut på förebyggande familjearbete som t.ex. handledning hemma hos familjen eller diskussions och rådgivning i stöd för föräldraskapet. De erbjuder också hemservice för barnfamiljer samt stödpersoner och stödfamiljeverksamhet. Familjearbete är frivilligt och gratis. Det krävs inte heller att man är en klient inom barnskyddet. De gör upp en klientplan med familjen vad målsättningarna med familjearbete är och samt hur många besök och längden på besöken. Planen görs för 3 månader framåt. Det ges också ett servicebeslut som går att överklaga. (Raseborg 2016)

5.2 Avgränsning

För att forskningsområdet inte skall bli för brett, har vi valt att avgränsa vårt arbete, så att den behandlar professionellas subjektiva syn på arbete med familjer i skilsmässa. Forskningen inkluderar endast professionella som har en lång erfarenhet i arbete med familjer. Vi har valt att inte intervjua familjer eller barn på grund av att temat kan vara känsligt och för att det redan finns tillgänglig forskning om föräldrarnas och barns synvinklar på skilsmässa. Vi har även valt att avgränsa vårt arbete till barnfamiljer i skilsmässa och därför lämnat familjer utan barn utanför forskningen. Dessa avgränsningar styr vårt arbete för att vi ska få en mer fördjupad kunskap om vårt forskningsområde.

6 METOD OCH ARBETSPROCESS

I detta kapitel beskrivs metoden och arbetsprocessen för studien. Detta redogör vi för att vi skall kunna ta reda på hurdana erfarenheter familjearbetaren har med att arbeta med familjer i skilsmässa. Vi kommer att introducera den kvalitativa forskningsmetoden, vårt eget val av datainsamlingsmetod och val av informanter. Vi beskriver även hur vår arbetsprocess har framskridit. I kapitlet kommer vi också beskriva om våra etiska överväganden, beskriva innehållsanalysen, validiteten och reliabiliteten i studien.

6.1 Kvalitativ forskningsmetod och halvstrukturerad fokusgruppintervju

Den forskningsdesign som vi har använt oss av i vår studie är en kvalitativ forskningsmetod med en induktiv ansats. I en kvalitativ forskning är man intresserad att granska verkligheten ur intervjupersonens eget perspektiv, man vill ha så fria beskrivningar som möjligt av deltagarens upplevelser (Kvale & Brinkmann 2014 s. 41–43). En induktiv ansats handlar om att man som forskare vill samla in information på ett öppet sätt och undvika att styra datainsamlingen för mycket (Jacobsen 2012 s. 62). Den induktiva ansatsen handlar även om att samla information från verkligheten, där man som forskare försöker koppla informationen till teorier (Wallén 2012 s. 89). Den induktiva förhållningssättet syns i vårt arbete genom att vi har valt oss en halvstrukturerad intervju där vi använt oss av öppna intervjufrågor, som gett mer utrymme för informanterna att svara på frågorna. I intervjun har vi fått breda svar som möjliggjort den induktiva studien.

Den kvalitativa datan samlades in genom en fokusgruppintervju att få en så bred uppfattning som möjligt på vårt forskningsämne. En annan kännetecknande faktor för kvalitativ forskningsmetod är att man kommer att välja ett begränsat antal deltagare för intervjuerna för att få en så djup förståelse av deltagarna som möjligt (Jacobsen 2012 s. 61–63). Det som betonas vad Henricson beskriver i sin bok, att en av fördelarna av att använda sig av kvalitativa intervjuer i forskning är att man kan utveckla vården och servicen på arbetsplatsen (Henricson 2012 s. 143). Jacobsen tar även upp vissa nackdelar

som kan förekomma i en kvalitativ forskning. Intervjuerna kan bli för komplexa och svårtolkade ifall man har väldigt långa och djupgående intervjuer. Intervjuerna är också tidskrävande och transkriptionen av data kommer att ta lång tid (Jacobsen 2012 s. 68–69). Vi anser att den kvalitativa forskningsmetoden har varit den lämpligaste metoden för vårt arbete med tanke på att vi är intresserade av att studera de professionellas egna synvinklar, när det handlar om arbete med familjer som genomgår skilsmässa och för att utveckla familjeservicen i Raseborg. Vi övervägde också nackdelarna som Jacobsen (2012 s. 68–69) tar upp i litteraturen kring att intervjuerna är tidskrävande, men vi upplevde att studien behöver mera förklarande svar av informanterna för att forskningsfrågorna skall bli besvarade.

Det finns olika typer av kvalitativa datainsamlingsmetoder som man kan använda sig av när man samlar in material till en kvalitativ forskning. Vi har även övervägt mellan olika datainsamlingsmetoder i forskningsprocessen för att kunna välja den lämpligaste datainsamlingsmetoden i tanke på vår forskning. De olika metoderna kan vara öppen intervju, halvstrukturerad intervju eller observation. Den öppna intervjun kännetecknas av att ha vissa teman man utgår från i sin intervju och intervjuaren har så få begränsningar som möjligt, när det gäller vad som får och kan sägas i intervjun (Jacobsen 2012 s.97–98). Den halvstrukturerade intervjun utgår från att man använder sig av en intervjuguide som stöd för intervjun, men man utgår fortfarande från öppna frågor. Forskarna vill inte heller styra för mycket den halvstrukturerade intervjun utan man väljer frågorna i den ordningen som man anser att frågorna passar in i intervjun (Henricson 2012 s. 145). Observation handlar om att studera individers eller grupperns beteende och handlingar i stället för att få reda på deras egna subjektiva åsikter. Man kan även kombinera observationer och intervjuer sinsemellan genom att t.ex. observera hur personalen arbetar med familjer och intervju sedan familjernas upplevelser hur de blir bemötta av professionella. Men vi anser att det skulle ta för lång tid ifall vi skulle välja två olika datainsamlingsmetoder för vår forskning. (Jacobsen 2012 s. 114–115)

När vi har valt en kvalitativ forskningsmetod så har vi även övervägt mellan av att använda oss av individuella intervjuer och fokusgruppintervjuer. Fördelar med individuella intervjuer är att den är väldigt koncentrerad och begränsad till en viss persons

uppfattningar och beskrivningar. I individuella intervjuer kan man även få ett bättre samspel mellan intervjuaren och den intervjuade, för att få så ärliga svar som möjligt (Jacobsen 2012 s. 98–99).

En fokusgruppsintervju handlar om gruppdiskussioner där människor träffas för att diskutera ett gemensamt ämne. Det som även kännetecknar en fokusgruppsintervju är gemensamma erfarenheter hos respondenterna, interaktion mellan personerna och att man som forskare får olika perspektiv på det temat som diskuteras (Ahrne & Svensson 2015 s. 81–83). I denna studie är det professionella som arbetar med familjer i skilsmässa som är målgruppen för intervjun. Målgruppen kommer att berätta om deras egna erfarenheter av arbete med familjer i skilsmässa. I en fokusgruppsintervju är samspelet i grupprocesser viktiga och deltagarna kommer även att svara på frågor som de andra gruppmedlemmarna tar upp i diskussionen (Jacobsen 2012 s. 98–99). Ett gott samspel under en intervju innebär att intervjuaren är emotionellt närvarande och kan visa respekt samt intresse för den andra (Lantz 2013 s. 111).

6.2 Val av datainsamlingmetod och val av informanter

Datainsamlingsmetoden utförde vi med hjälp av en halvstrukturerad intervju för att kunna hålla oss till en viss struktur samt teman, genom att vi förberede oss med en intervjuguide (se bilaga 1). Vi formulerade även färdiga strukturerade öppna frågor, för att få svar på det som vi faktiskt vill studera. Vi valde även att utföra intervjuerna som fokusgruppintervjuer för att även kunna betona professionellas utbyte av erfarenheter tillsammans med övriga arbetsteamet. Fokusgruppintervjuerna öppnade även nya synvinklar på arbetet med familjer i skilsmässa när man diskuterar frågorna i grupp. Med hjälp av fokusgruppintervjuerna kan vi samla in flera av personalens åsikter under en kortare tid. Individuella intervjuer tar väldigt lång tid att utföra och ifall vi skulle ha valt att utföra intervjuerna enligt detta, skulle vi vara tvungna att reservera mera tid för att boka in intervjuerna och reservera utrymmen för intervjun. Fokusgruppintervjun ger då möjligheten att studera fler enheter.

Antalet respondenter vi önskade till intervjun skulle vara mellan 5 och 8 personer inom familjearbete för att kunna göra en begränsning av antalet informanter. För att välja ut informanter kontaktade vi Raseborgs stad för att utreda vem av personalen som var intresserade att ställa upp i intervjun. Beroende på hur många frivilliga informanter det skulle finnas, så skulle vi utföra ett slumpmässigt urval genom att ha en lista på de frivilliga och lotta ut slumpmässiga deltagare (Jacobsen 2012 s.127-129). Vi önskade även få informanter som hade en lång arbetserfarenhet inom familjearbete bakom sig. Vi gjorde slutligen inga slumpmässiga urval av deltagare på grund av att det visade sig vara väldigt svårt att få in flera frivilliga informanter till intervjun. Två stycken informanter deltog i fokusgruppintervjun.

Intervjuerna bandades in med en ljudupptagare, för att kunna ha möjlighet till ögonkontakt med intervju personerna. En ljudupptagare fungerar även som ett bra stöd då man vill koncentrera sig på vad informanterna verkligen säger i fokusgruppintervjun (Jacobsen 2012 s. 104).

6.3 Arbetsprocessen

Examensarbetet har inletts under hösten 2018 och fortsatt till våren 2020.

Under hösten 2018 började vi med att kontakta Raseborgs stad och vår kontaktperson. Vi ansökte om forskningslov från staden för att få tillåtelse att utföra forskningen (se bilaga 1). Vi skickade även som bilaga informationsbrevet om vår forskning och blanketten om informerat samtycke till kontaktpersonen för att introducera vårt arbete till Raseborgs stad (se bilaga 3, 4). Vi fick muntligt tillåtelse för forskningslov.

Efter vi kontaktat vår samarbetspartner så fick vi vidare kontaktuppgifter till den enhet vi skulle få våra informanter ifrån. Vi började att ta kontakt med möjliga social arbetare, familjearbetare och socionomer för att kunna utföra intervjun. Efter flera e-mailmeddelanden fick vi slutligen samlat in två stycken frivilliga informanter till vår fokusgruppintervju. Antalet var mindre än vi önskat, men vi bestämde oss oberoende att utföra intervjun. Under processen förekom det hinder och tidsbrist hos informanterna som

ledde till att vi inte hade möjlighet att utföra våra intervjuer inom den tidsram vi önskat oss.

Vi förberedde oss väl inför intervjun. Vi byggde upp en intervjuguide med öppna frågor utgående från vår bakgrund, tidigare forskning och teoretiska referensramen som skulle fungera som en vägledning under intervjun (se bilaga 1). Tillsammans övade vi på frågorna för att vara säkra på att intervjuguiden skulle svara på våra frågeställningar. Intervjun utfördes hösten 2019 och platsen som valdes för intervjun var ett lugnt mötesrum. Före intervjun delade vi ut formuläret om informerat samtycke till informanterna. Vi berättade till informanterna vad godkännandet av samtycket innebär. Vi fick godkännande av båda informanterna. I intervjun deltog båda skribenterna av arbetet för att kunna lyssna, observera och anteckna intervjun så noggrant som möjligt. Vi använde oss av en ljudupptagare för att fånga upp intervjun ordagrant. Ljudupptagaren fanns till för att vi själva skulle kunna vara fullt närvarande under intervjun och ha möjlighet att ställa följdfrågor till respondenterna. Miljön för intervjun var lämplig för att minimera risken att inte bli avbruten under intervjun och miljön var även rätt för att bilda en avslappnad stämning för informanterna. Tiden som var bokad för intervjun var runt 60 minuter och intervjun blev slutligen 70 minuter lång.

Efter intervjun fortsatte vi med att gå igenom materialet från fokusgruppintervjun. Vi läste igenom våra egna anteckningar från intervjun och lyssnade på det inspelade ljudmaterialet. Sedan transkriberade vi materialet ord för ord. Vår transkribering av intervjun blev 19 sidor lång.

Efter transkriberingen gick vi vidare till vår innehållsanalys för att sammanfatta och begripa de viktigaste punkterna från intervjun. Detta gjordes genom att bilda teman och kategorier utav det som kommit fram i intervjun. Teman och kategorierna valdes så att de även passade in på våra frågeställningar, tidigare forskningar och teoretiska referensramen.

6.4 Innehållsanalys

Den rådata dvs. material från transkriberingen, som vi har fått från fokusgruppintervjun har bearbetats och analyseras genom en innehållsanalys. Jacobsen (2012 s.146) syftar till att innehållsanalysen är en så kallad förenkling av den information man får via intervjun. Genom analysen vill man hitta olika mönster från materialet och även minska mängden av information så att materialet blir enklare att förstå (Forsberg & Wengström 2015 s. 137).

Det finns två olika typer av innehållsanalys, den *kvantitativa*- och den *kvalitativa* innehållsanalysen. Den kvantitativa innehållsanalysen går ut på att räkna ihop antal och enheter av textinnehållet, medan den kvalitativa innehållsanalysen går ut på att beskriva materialet på ett systematiskt sätt i olika nivåer (Jakobsson 2011 s. 67). Den kvalitativa innehållsanalysen har ännu ytterligare två stycken olika typer som kallas för den *manifesta* och den *latenta* analysen. Den manifesta analysen handlar om att man gör en analys på exakt det som står i texten genom kvantitativa räkningar och i den latenta analysen vill man utföra en analys genom att hitta olika teman och teorier från materialet. (Jakobsson 2011 s. 67) (Forsberg & Wengström 2015 s.138). Den typen av innehållsanalys som passar bäst in på vår forskning och på en kvalitativ forskningsmetod, är en kvalitativ innehållsanalys med den latenta typen. Vi valde den kvalitativa innehållsanalysen istället för den kvantitativa, eftersom vi upplevde att vi skulle ha behövt flera intervjuer för att kunna utföra kvalitativa räkningar på intervjumaterialet.

Det finns inte enbart ett rätt sätt att utföra en innehållsanalys och till följande beskrivs en form av innehållsanalys som vi som skribenter till detta arbete har valt att använda oss av (Forsberg & Wengström 2015 s. 153). Innehållsanalysen uppdelas i olika faser; läsa igenom materialet, tematisering, kategorisering, fylla kategorierna med citat, jämföra intervjuer med varandra för att hitta likheter och olikheter i texten och söka olika förklaringar till olikheterna och likheterna (se fig. 2).

För att komma i gång med vår innehållsanalys, behövde vi först bekanta oss med rådata som vi fått från intervjun. Vi läste igenom det transkriberade materialet flera gånger för

att hitta de viktigaste punkterna i texten. Efter vi bekantat oss med materialet gick vi över till tematiseringen. Tematisering handlar om att förenkla materialet (Jacobsen 2012 s. 146–150). Under tematiseringen hittade vi de mest centrala teman från det transkriberade materialet. Alla teman hittar man under kategorierna i tabellen under resultatkapitlet (se tabell 1). Efter tematiseringen övergick vi till kategoriseringen. Enligt Jacobsen (2012 s. 146–150) går kategoriseringen ut på att man vill sätta in de teman man hittat i texten till olika mindre grupper. Kategorierna kan också bildas på förhand i koppling till intervjuguiden. Vi fick slutligen fyra olika kategorier bildade av de olika teman. Kategorierna blev enligt följande; Familjeterapeuternas syn på bemötande av familjer i skilsmässa, Familjearbetaren styrkor i arbetet med familjer i skilsmässa, Utmaningar i arbetet med familjer i skilsmässa och Empowerment i arbetet med familjer i skilsmässa.

Efter att kategorierna var färdiga fyllde vi i de olika kategorierna med citat och innehåll. Citaten väljs ut från intervjun för att beskriva kategorin (Jacobsen 2012 s. 146–150). Efter att vi hittat lämpliga citat från intervjun gick vi vidare till att jämföra intervjun och att hitta likheter och olikheter från det transkriberade materialet. Det sista som vi gjorde i analysen var att hitta förklaringar till likheterna och olikheterna i materialet. Förklaringarna som vi kopplade till resultatet finns till för att tydliggöra materialets trovärdighet och att vårt resultat skall bygga på en vetenskaplig bakgrund. För att förklara fenomenet, använde vi oss av den tidigare forskningen och den teoretiska bakgrunden från de tidigare kapitlen i arbetet.

Figur 2. Innehållsanalysen steg för steg (jmf. Jacobsen 2012).

Följande kapitel kommer att behandla begreppen validitet och reliabilitet, i syfte på att studien ska uppnå en hög trovärdighet och giltighet.

6.5 Validitet och reliabilitet

När man har utfört en kvalitativ undersökning skall man göra en kritisk granskning över hur giltiga och pålitliga de resultat man får från forskningen är. I en god forskning strävar man efter en så hög validitet och reliabilitet som möjligt, för att få giltiga och pålitliga forskningsresultat (Larsson et al. 2005 s. 66). I vår undersökning vill vi uppnå en stark trovärdig validitet och reliabilitet, för att få ett så tillförlitligt slutresultat som möjligt. Vi håller oss kritiska och objektiva för att inte våra egna tolkningar skall påverka slutresultaten. Dessa kriterier har vi tagit i beaktande under hela studiens förlopp.

Validitet handlar om giltighet, trovärdighet och riktighet. Det går ut på att reflektera över ifall den metod man väljer, mäter det som man vill att skall mätas i forskningen. (Kvale & Brinkmann 2014 s. 296). Validiteten tas i beaktande redan i början av forskningsprocessen, när man väljer en lämplig forskningsmetod för sitt forskningsämne.

I planeringen av arbetet gick vi igenom olika alternativ för forskningsdesign. Vi funderade kring ifall vi skulle välja en litteratur studie eller en kvalitativ studie. När syftet började bildas upp så blev det tydligare för oss att en kvalitativ forskningsdesign skulle lämpa sig bäst för att ta reda på familjearbetarnas subjektiva erfarenheter. Vi övervägde även olika datasamlingsmetoder och kom fram till att fokusgruppintervjuer skulle vara ett gott alternativ för oss.

Forskningsmetoden har en viktig funktion för hurdan resultatforskningen kommer att ge (Jacobsen 2012 s. 59). Kvale & Brinkmann (2014 s. 297) håller även med att validiteten inte är en separat del i forskningen utan den genomgår hela forskningsprocessen. Det var viktigt för oss som forskare i denna studie, att komma ihåg att vara kritisk och granska omsorgsfullt våra egna resultat. Validering handlar om att ifrågasätta sin egen undersökning och resultat (Kvale & Brinkmann 2015 s. 298–300).

Validiteten tas i beaktande i flera delar av forskningen. När man reflekterar kring hur giltiga tidigare forskningarna, teorierna och informationen man samlat in är. Validiteten kräver att man kan fundera över olika forskningsdesigner och välja den rätta designen och intervjumetoden i tanke på forskningen syfte. Validiteten handlar också om hur giltig den utförda intervjun är. Det kan vara svårt för forskaren att veta hur korrekt och sann beskrivning informanterna ger under intervjun. (Kvale & Brinkmann 2014 s. 298) Validiteten fanns även med när vi valde att transkribera och analysera materialet från intervjun. Validiteten i en forskning kännetecknas av hur noggrant och systematiskt en forskning är gjord. Det kräver också att forskarna har tillräckligt med kunskap om forskningsämnet och är väl insatta i forskningsprojektet för en god validitet (Ahrne & Svensson 2015 s. 91–92). Vår forskning utfördes systematiskt i olika skeden och i analysen av materialet följde vi också Jacobsens modell på innehållsanalys (2012 s. 146–150).

Reliabilitet handlar om hur tillförlitliga forskningsresultaten är. Reliabilitet innebär att man ska kunna få samma forskningsresultat flera gånger. Oberoende studiens tidpunkt och oberoende vem som utför forskningen. Reliabiliteten kan påverkas av informanternas ändrade svar, ifall samma intervju skulle göras om av en annan forskare. (Kvale &

Brinkmann 2014 s. 295) Skribenternas reliabilitet kan också påverkas av hur olika personer väljer att transkribera och skriva ut resultaten av en intervju. Kvaliteten på ljudupptagaren kan också påverka hur tydligt man hör och uppfattar det som sägs i intervjun. (Kvale & Brinkmann 2014 s. 224-225) När vi transkriberade vårt rådata från intervjun, valde vi att omsorgsfullt skriva ner talet ord för ord. Vi kontrollerade även flera gånger att vi inte uppfattat svaren fel i intervjun. Vår ljudupptagare hade också en bra kvalitet och stabil ljudstyrka, vilket även minimerade risken av tolkningsfel.

6.6 Etiska överväganden

Studie följer den Forskningsetiska delegationens riktlinjer, gällande god vetenskaplig praxis. Den goda vetenskapliga praxisen fungerar som en grund för hela vårt arbete och våra etiska överväganden i forskningsprocessen. Den goda vetenskapliga praxisen innebär att man utför sitt forskningsarbete utifrån ett trovärdigt och tillförlitligt sätt. (Forskningsetiska delegationen 2012 s. 18) Det handlar om i praktiken att vi är medvetna om de forskningsetiska riktlinjerna under skrivprocessen och i utförande av intervjun kan redovisa vårt material och resultat på ett trovärdigt sätt. Detta minskar även möjligheten för fusk, plagiering och oredlighet i vårt examensarbete (Forskningsetiska delegationen 2012 s. 20).

Arbetet handlar om känslig information som går in på personers privatliv och därför har vi valt att inte intervjua familjer i skilsmässa. Uppdragsgivaren och de professionella som intervjuats har fått ett informationsbrev om studiens syfte och innebörd (se bilaga 3) och fått möjlighet att godkänna informerat samtycke (se bilaga 4). I samband med godkännandet av det informerade samtycket har vi diskuterat med deltagarna om deras rättigheter angående intervjun, som handlar om frivilligheten till att delta i intervjun och låta bli att svara på frågor under intervjun. Vi har även ansökt om forskningslov (se bilaga 2) från Raseborgs stad som stödjer den Forskningsetiska delegationens riktlinjer (Forskningsetiska delegationen 2012 s. 18–19).

I studien har vi satt till att våra informanter har rätt till skydd av privatlivet genom att garantera konfidentialitet. Vi har även säkerställt att inga privata personuppgifter sprids.

Konfidentialiteten garanteras genom att vi inte har skrivit ut vem informanterna är och inte heller nämna var intervjun är utförd. Vi har förvarat allt forskningsmaterial som anteckningar och ljudupptagningar på säkert ställe så att inga utomstående kan nå privat information. Efter studien är granskad och godkänd kommer vi att radera materialet från intervjun.

7 RESULTAT

Studiens syfte var att ta reda på familjearbetarnas erfarenheter i arbetet med familjer i skilsmässa. Vi vill lyfta fram relevanta synpunkter i studien och hur de utmålar sig i det praktiska arbetet med familjerna som genomgår en skilsmässa. Utgående från familjearbetarnas erfarenheterna går vi igenom alla våra frågeställningar i vår studie för att få fram en helhets bild av det utförda arbete i praktiken. I resultatet kommer att byggas upp enligt följande frågeställningar;

1. På vilket sätt borde familjearbetare bemöta familjer i skilsmässa inom familje- verksamhet?
2. Vilka är styrkorna och utmaningarna i arbetet med familjer i skilsmässopro- cessen?
3. På vilket sätt synliggörs empowerment i arbetet med familjer i skilsmässa?

I det här kapitlet redogör vi för resultaten som uppkom i vår intervju med informanterna. De resultat vi fick från intervjun, delade vi in i fyra olika kategorier för att tydliggöra resultatsredovisningen. Under varje kategori finns det flera teman som vi plockat ut från det transkriberade materialet (se tabell 1).

Tabell 1. Resultat från fokusgruppintervjun.

Familjearbetarnas syn på bemötandet av familjer i skilsmässa	Familjearbetarnas styrkor i arbetet med familjer i skilsmässa	Utmaningar i arbete med familjer i skilsmässa	Empowerment i arbetet med familjer i skilsmässa
Bemötandet är det viktigaste i arbetet	Familjeterapeutbildningen som bakgrund i arbetet	Utmanande att inte ta nåndera förälderns parti	Lösningssinriktat arbete
Lyssna på klienten, ställa följdfrågor och visa att man är intresserad, förstå klientens situation	Erfarenheten av att jobba med barn	Föräldraskap från barnenssynvinkel	Stödet och hjälpen som en grund för att det ska bli bättre
Närvaro till 150% vara här och nu	Förebyggande arbete	Barnens åsikter och tankar	Se på situationen som vad som redan fungerar
Tillräckligt med tid för möten	Personalstyrka genom att jobba parvis eller i team, samarbete med barnskyddet	Kvinnornas ställning olika i andra kulturer	Ge positiv feedback av saker som lyckats bra
Se det positiva som fungerar och inte sätta tid på det negativa	Fortbildning	Användning av tolk	Utvecklandet av förebyggande barnskydd i tidigare skede före skilsmässa, söka stöd redan före skilsmässan är aktuell
		Kan till viss mån ge sämre service på grund av språket	Barnavårdsföreningen erbjuder förebyggande arbete
		Globala skillnader när det sträcker ut sig till flera olika länder	Familjecentrets förebyggande arbete, kunna ringa samt komma och diskutera om situationen

		Otrygghetsfaktor	Skilsmässogrupper som barnavårdsföreningen erbjuder
--	--	------------------	---

7.1 Familjearbetarens syn på bemötandet av familjer i skilsmässa

Nu redogörs det vilken betydelse bemötandet har för familjearbetetarna, när de arbetar med familjer i skilsmässa. Bemötandet är kopplat till vår studies frågeställning: På vilket sätt borde familjearbetare bemöta familjer i skilsmässa inom familjeverksamhet? De viktigaste teman som behandlades i intervjun under kategorin bemötande är följande: *Bemötandet är det viktigaste i arbetet, Lyssna på klienten, ställ följdfrågor, visa att man är intresserad och förstå klientens situation, Närvaro till 150% vara här och nu, Tillräckligt med tid för möten, Se det positiva som fungerar och inte sätta tid på det negativa.*

Under intervjun kom det upp att bemötandet är det centrala och där yrkeskunskapen behövs. Det handlar mycket om att förstå hurdan livssituationen är. Klienten kan komma till familjecentret med hela sitt paket och en bild för sig hur hen vill ha det, men familjeterapeuterna kräver ändå att få veta bakgrunden till situationen och då kan det hända att klienten blir väldigt upprörd. Då situationen är klar för klienten men inte för familjeterapeuterna. Klienten tror ofta att familjeterapeuterna vet direkt vad saken handlar om men det kräver ändå mera information för att kunna ge rätt hjälp. Det är viktigt som professionell att tänka på bemötandet man ger hela tiden för ser den professionella sur ut kan klienten direkt tänka att hit kommer inte jag flera gånger eller här får jag inte den hjälp jag önskar. Speciellt då man jobbar med skilsmässor så är det vuxna i kris som i sig ger följdverkningar på deras barn. Bemötandet med barnen betonar familjeterapeuterna också att kunna jobba med dem på ett sånt sätt att man får fram vad barnen tänker och tycker på ett neutralt sätt utan att de känner att de är illojal mot den ena föräldern eller ta ansvar över att välja eller bestämma. Det är ofta som föräldern säger att *“..kom hem till*

oss bara så får du en förstärkning på vad barnet säger..” men i sådana fall lägger man ansvaret på barnet.

Familjearbetaren A.:

“..Jag tänker att man aldrig kan säga att det är enkelt för när dom tar kontakt hit så så är de ju nånting som är svårt och då är man ju jätte känslig att det behövs bara att jag har just avslutat ett samtal med en suck och så går jag ut i väntrummet och ser ut såhär men hit kommer jag inte flera gånger här e ingen som kan hjälpa mig att hon ser liksom färdigt sur. Så man måst tänka på det hela tiden..”

7.2 Familjearbetarnas styrkor i arbetet med familjer i skilsmässa

Den här delen utav resultatet kommer att svara på vår frågeställning; Vilka är styrkorna i arbetet med familjer i skilsmässoprocessen? I frågeställningen vi ville ta reda på vilka faktorer upplevs som styrkor hos familjearbetarna, när de möter skilda familjer i arbetet.

Från innehållsanalysen hittade vi flera underkategorier eller teman som behandlar styrkor i arbetet. Teman som behandlar styrkorna blev följande: *Familjeterapeutbildningen som bakgrund i arbetet, Erfarenheten av att jobba med barn, Förebyggande arbete, Personalstyrka genom att jobba parvis eller i team t.ex. samarbete med barnskyddet, Fortbildning.* Dessa olika faktorer upplevde familjearbetarna som stärkande i det vardagliga arbetet med familjer i skilsmässa.

Under intervjuerna kom det fram att styrkorna i arbetet har mycket att göra med tidigare erfarenheterna som våra informanter har då de båda hade arbetat med barn och haft lång arbetserfarenhet upp till 30–40 år på olika arbetsplatser, inom arbete med barn och familjer samt skilsmässor som alltid varit en del av arbetet. Den viktigaste styrkan ansågs vara familjeterapiutbildningen som en bakgrund i arbetet och teamarbete att alltid arbeta i par eller team. Det som också är en styrka är att familjecenterverksamheten är förebyggande arbete.

Familjearbetaren A.:

“..Personligen tänker jag nog att det hjälper mig långt med familjeterapiutbildningen i bakgrunden. Det är också den här vanan i och med att jag varit på barnavårdsföreningen att jag har den där vanan att jobba med att träffa barn så de har nog styrka för mig..”

Familjearbetaren B.:

“..Samma här. Tänker jag och erfarenheten och en viss sånhär man märker ju med åren när man blir lite äldre, att man ska vara lite försiktigt med vad man säger för man blir mera kanske borde inte säga till er men det blir mer tyngd på något sätt få människor kanske tänker att man är mera erfaren..”

Familjearbetaren A.:

“..Men sen också om styrkor om man tänker att familjecenter så de här att de är förebyggande. Vi är och man kan komma hit och bara diskutera och att det känns såhär att det är bara att ringa och komma hit. Att vi har en sånhär personalstyrka att vi kan vara två som möter föräldrarna och är med barnen. Ööö.. Så det tänker jag nog att personalens utbildning och familjehandledarna är socionomer. Att det där ju att det är nog dom som är styrkorna. Personalens..”

7.3 Utmaningar i arbetet inom skilsmässoprocessen

I detta stycket kommer vi att redogöra resultatet för familjearbetarnas syn på utmaningar i arbetet med familjer i skilsmässa. Utmaningarna i arbetet är kopplat till vår frågeställning; Vilka är utmaningarna i arbetet med familjer i skilsmässoprocessen?

De viktigaste teman som behandlar utmaningarna i arbetet var följande: *Utmanande att inte ta nåndera föräldrarnas parti, Föräldraskap från barnenssynvinkel, Barnens åsikter och tankar, Kvinnornas ställning i andra kulturer, Användning av tolk, Kan till viss mån*

ge sämre service på grund av språket, Globala skillnader när det sträcker ut sig till flera olika länder, Otrygghetsfaktor.

Under intervjuerna kom det fram att det är utmanade att inte ta någons parti i skilsmässoprocessen och få föräldrarna att tänka på situationen från barnenssynvinkel. Det som informanterna också betonade var balansgången mellan föräldrarna att inte ta någondera förälderns parti som kan vara en utmaning. Det som också är utmanande är de föräldrar som försöker förstöra relationen till den andra föräldern och då är det barnen som får symptom och påverkas mentalt samt utvecklingsmässigt som är en stor utmaning. Det kan hända att den ena föräldern uppmanar barnen att vara riktigt jobbiga för mamman så att mamman inte klarar av att ha dem hemma så att de ska kunna bo hos pappan. I sådana fall jobbar familjeterapeuterna mycket med barnen och att de kan kräva det där ansvaret av föräldrarna samt att det är viktigt för barnen att förstå att det inte är deras fel och kunna hjälpa barnen att få en förståelse varför det är på det här sättet och kunna känna att de kan bo hos både mamman och pappa. I dessa fall kan övergångarna vara väldigt svåra. Våra informanter har jobbat med dom här grupperna på barnavårdsföreningen. Föräldrarna har ofta svårt att förstå att partnerskapet upphör men att föräldraskapet fortsätter som sedan är ännu viktigare efter skilsmässan eftersom det är en sorts stressfaktor och belastning för barnet dvs. en riskfaktor. Föräldrarna har svårt att förstå situationen från barnenssynvinkel och det är familjeterapeuternas uppgift att försöka få föräldrarna att förstå den biten. I skilsmässogrupperna går familjeterapeuterna igenom de här situationerna och försöker skapa en förståelse för barnen. Det är viktigt att tillåta barnen att känna på ett visst sätt och kunna säga ifrån om föräldrarna talar illa samt att kunna erbjuda barnen ett neutralt ställe att kunna prata om situationerna så att barnen får en känsla av att de också kan påverka. Det är också betydande för barnets fortsatta utveckling.

Familjearbetaren A.:

“.. Jo. Då är det viktigt att erbjuda ett neutralt ställe för barnen för annars så blir dom nog jätte i klämma oberoende vad dom säger liksom tokigt..”

Familjearbetaren B.:

“..Dom härnan just ger nog också barnen en känslan av att jag kan också påverka och ha rätt att påverka och få säga att stop att nu gör ni fel..” (..) Som kan vara en jätte viktig sån härnan för fortsatt utveckling..”

Familjearbetaren A.:

“..Vi säger ju åt föräldrarna. Vi berättar också till föräldrarna att vi sakt de här till barnen att vi uppmanar barnen att säga..” (..) Det behövs jätte lite för att ett barn ska sluta berätta vad som har varit kiva hos pappan och då dom kommer till mamman och dom redan märker på mamman att hon int tycker om att höra att det är kiva med pappas nya så slutat dom berätta och i värsta fall börjar dom berätta dåliga saker som int e sanna..”

Under intervjun kom det upp att det är svårare att ge en god service vid kulturella bakgrunder då det kan behövas tolk samt telefontolkning för att kunna utreda ärendet och att familjen ska få den hjälp de behöver som i sig kan dröja längre på tiden. Det kan också uppkomma en sorts otrygghetsfaktor då det kan uppkomma våld eller då pappan är utlänning och man är osäker på umgänget. Kvinnans ställning är också annorlunda i många kulturer samt släktens roll som är helt annorlunda i många av dom här kulturena där barnen är mycket hos mor- eller farföräldrarna som är helt naturligt i den kulturen. Det blir också mera globalt då det kan komma flera olika åsikter från andra länder som sen har sina egna åsikter och värderingar över hur saker ska skötas.

Familjearbetaren A.:

“..Men, men också det här med hela släktens roll är en helt annan i många av dom här kulturerna att ett barn kanske är mycket med mommo och morfar eller har mor och farfar och det är helt naturligt i den kulturen då den andra föräldern kanske tycker att barnet ska ju vara med dig . Det är ju så vi har kommit överens om.. Jo det är nog annorlunda..”

Familjearbetaren B.:

“..Och sen blir det mer sådär globalt för sen har vi åsikter från Iran och Irak och sen från Grekland som också har någonting att säga till om så saker ska skötas så att..”

Familjearbetaren A.:

“..Att det här nog att medan man bor tillsammans med den med en annan kultur så tycker man att oj vad det är spännande kultur barnen får lära sig två kulturer sen efter separationen så känns det int alls spännande mera så att barnet ska vara i den andra kulturen..”

Familjearbetaren B.:

“..Så sen är det mera otryggt och kanske till och med lite hotfullt..”

7.4 Empowerment i arbetet med familjer i skilsmässa

Empowerment kommer att behandlas i den här delen av resultatet. Vi har kommit fram till följande resultat genom att analysera materialet från vår fokusgruppintervju. Från materialet har vi plockat ut de viktigaste teman som lyfts upp av familjearbetarna under intervjun: *Lösningssinriktat arbete, Stödet och hjälpen som en grund för att det ska bli bättre, Se på situationen som vad som redan fungerar, Ge positiv feedback av saker som lyckats bra, Utvecklandet av förebyggande barnskydd i tidigare skede före skilsmässa, söka stöd redan före skilsmässan är aktuell, Barnavårdsföreningen erbjuder förebyggande arbete, Familjecentrets förebyggande arbete, kunna ringa samt komma och diskutera om situationen och Skilsmässogrupper som barnavårdsföreningen erbjuder.*

Kategorin empowerment är kopplat till vår frågeställning; På vilket sätt synliggörs empowerment i arbetet med familjer i skilsmässa?

Under intervjun kom det fram att empowerment fungerar som en grund i arbetet. När föräldrarna söker hjälp så tänker de att de blir nog bättre i familjesituationen, när de får

stöd av professionella. Det är också viktigt att arbeta lösningsinriktat, så att man söker lösningarna till problemet och man vill undvika att lyfta upp problemen allt för mycket i. Det är bra att kunna få klienten att förstå att de här sakerna kan jag påverka och att det här skulle jag kunna göra annorlunda. Här är det viktigt som professionell kunna stärka familjen, med det att de själv kan påverka. Det betyder att klienterna på det sättet kan stärka sin egen situation som kan göra att situationen kan bli bättre då man söker lösningar. Det är också bra att uppmuntra klienten och kunna säga att *“Det där fixar ni ju fint. Det där lyckades ni ju med “*. Familjearbetarna kan också fråga att hur gjorde ni tidigare när ni lyckades igenom en svår situation och finns det någon möjlighet att i den här situationen använda sig av det som fungerat tidigare.

Familjearbetaren B.:

“.. istället för att fråga att vad det nu är som är svårt att fråga vad det är som fungerar? Och så får dom räkna upp och så märker dom att kanske okej att det är så här mycket som fungerar då det därran som inte för ibland har det därran dåliga en tendens att äta upp allt det därran positiva..”

I intervjun nämner familjearbetarna att familjecentret är förebyggande arbete där de arbetar enligt socialvårdslagen och att de ska jobba med förebyggande barnskydd, samt att de önskar att kommunen skulle utveckla olika sätt för föräldrar i tidigare skede att kunna komma och diskutera bara då de redan funderar att nu har vi det inte så bra. Barnavårdsföreningen håller olika grupper för skilsmässobarn och familjer i förebyggande syfte. Familjecentret erbjuder telefondiskussioner, aktiviteter som de gör tillsammans som t.ex. spelar volleyboll och har lite påståenden med kex och saft till och diskuterar tillsammans. Hembesök har de också där de åker hem till familjen ett par gånger för att se hurdan relationen är med mamman och pappan. De arbetar också enligt ett paraply tänkande vad som skulle passa bäst för just den här familjen. Skilsmässogrupperna ger också barnen en möjlighet att påverka och ha rätt att påverka och kunna säga stop nu gör ni fel och det här kan vara väldigt viktigt för barnets fortsatta utveckling.

Familjearbetaren A.:

”Vi har funderat på skilsmässa men vi har barn, hur skall vi göra?”

7.5 Sammanfattning av resultaten

Vårt syfte med examensarbete var att ta reda på hurdana erfarenheter familjearbetarna i Raseborgs stad har i arbetet med familjer i skilsmässa. I resultaten kom det upp att styrkor i arbetet är lång arbetskarriär och att alltid ha en personalstyrka och arbeta i team. Informanterna nämnde också att de är viktigt att som nyexaminerad ha en mera erfaren med i arbetet. I resultatet kommer det också fram att familjeterapiutbildningen i bakgrunden och fortbildning är styrkor i arbetet. I resultaten kom det upp mest utmaningar inom arbetet som hanteringen av konflikter mellan föräldrarna och dess påverkan på barnen, samt att som professionell försöka undvika att vara på någondera förälderns sida, detta sågs även som en stor utmaning i hela processen. Utmanande var också att få föräldrarna att se på situationen från barnenssynvinkel. Bemötande spelade också en stor roll för att kunna ge en så god service som möjligt. Där ansåg familjearbetarna att det är den viktigaste delen för att överhuvudtaget kunna arbeta.

Empowerment var också en väsentlig del i arbetet då det är viktigt att kunna arbeta lösningsinriktat och inte fokusera på problemen allt för mycket utan hitta lösningar. Kulturella kompetensen kom också upp under intervjun som också ansågs vara utmanande med de klienter som har en kulturell bakgrund. Då möjligheten att ge lika god service inte var lika effektiv då de är i behov av tolk och kan uppstå hinder med språket och ärenden kan ta längre tid än vanligtvis.

De nämnde också att som utvecklingsförslag borde kommunen förbättra på det förebyggande arbetet så att man skulle kunna ta tag i konflikterna mellan föräldrarna och ärenden gällande skilsmässa redan före det är aktuellt för att minska risken för att barnen far illa under en längre pågående process.

8 ANALYS AV RESULTATEN

För att kunna analysera och tolka våra resultat, måste vi koppla resultaten av intervjun till en större helhet. I detta kapitel kommer vi att koppla resultaten till den teoretiska referensramen och tidigare forskning i arbetet, så att de svarar på våra forskningsfrågor.

8.1 Bemötandets betydelse i arbete med familjer i skilsmässa

I resultaten kom det fram hur viktigt bemötande är i arbetet med familjer som genomgår en skilsmässa. Då det är ett väldigt känsligt ämne och mycket känslor och konflikter som uppkommer under processen. Familjearbetarna nämnde om att bemötandet är det allra viktigaste i arbetet med familjer och att det är viktigt att tänka på sitt eget bemötande när man möter klienterna. Det kan finnas klienter som är väldigt upprörda och kan ha en bild för sig hurdan service de förväntar sig. Då är det viktigt att man som professionell kan ta i beaktan situationen och klienten samt de övriga medlemmarna i familjen för att kunna ge så bra service som möjligt, var då ens eget bemötande spelar en stor roll i arbetet. Familjearbetarna tog också upp att det inte är deras roll att bestämma och göra beslut för familjen. Det kom också upp i tidigare forskningen att familjearbetarna strävar efter att bemöta båda föräldrarna jämlikt på ett jämställt sätt. Det är inte heller professionellas uppgift att fundera kring vem som är bättre förälder eller hos vem barnet ska bo. (Autonen- Vaaraniemi 2019 s.367) Professionella ska finnas som stöd för familjen i skilsmässokonflikter men inte befatta beslut. (Smith 2016 s. 501) Familjearbetarna diskuterade mycket om att förebyggande arbetet borde utvecklas mera och i tidigare skede. Då föräldrarna redan har problem i parrelationen och få familjen att fungera ihop och funderingar kring skilsmässa har kommit upp för att i tidigare skede kunna lösa konflikter istället för att barnen under längre tid sedan får illa och får mentala svårigheter som kan påverka deras fortsatta utveckling. Smith (2016 s. 503) beskriver är att det är viktigt för de professionella att få en förtroendefull relation med klienten samt att utveckla modeller och arbetssätt för att kunna lösa konflikter mellan föräldrarna. Det familjearbetarna nämnde var att det ibland kan uppstå situationer med klienterna där de

känner att de blir orättvist behandlade men att de ofta kan bero på att konflikterna är så stora mellan föräldrarna och att det är svårt att komma till en lösning som fungerar för hela familjen. Där är det viktigt att kunna få klienten att också se de positiva i förändringsprocessen och tänka på de saker som redan fungerar istället för att sätta tid på det som inte fungerar och kunna uppmuntra dem om att det här sköter ni ju redan bra. I FASPER-projektet nämndes det att de försöker utveckla medling i familjefrågor. Där de också har uppkommit att föräldrar uppskattar deras bemötande då de inte väljer någondera föräldrarnas sida samt att de får känna att de blir hörda. Det fanns situationer där föräldrar kände sig orättvist behandlade då de känt sig missnöjda med professionellas bemötande (Haavisto et al. 2014 s. 59–60). Familjearbetarna nämnde också att bemötande är en sak de måste tänka på hela tiden. (Blennberger 2013 s. 122) nämner att en viktig kompetens för relevant bemötande är att kunna anpassa sig för klientens situation samt vad verksamheten är tillför. Man ska också kunna ha en situationsanpassning i samspel med en eller flera klienter under en längre tid då man träffas. Professionella har ansvar för alla möten.

Den här delen av resultats analysen besvarar på vår första frågeställningen: På vilket sätt borde familjearbetare bemöta familjer i skilsmässa inom familjeverksamhet? Frågeställningen besvarar på familjearbetarnas erfarenheter i bemötandet av familjer i skilsmässa. Resultatet är kopplat till vår tidigare forskning och vår teoretiska referensram, så att vi sedan också kunde utföra analysen.

8.2 Styrkor och utmaningar i det professionella arbetet med familjer i skilsmässa

Den här delen av resultats analysen är kopplad till den teoretiska referensramen och den tidigare forskningen för att kunna besvara vår frågeställning: Vilka är styrkorna och utmaningarna i arbetet med familjer i skilsmässoprocessen?

Resultaten lyfte också upp styrkor och utmaningar i arbetet. De största utmaningarna familjearbetarna tog upp var att inte ta någondera förälderns parti och att få föräldrarna att

se på situationen från barnens synvinkel och tänka på barnets bästa. Föräldrarna nämner att de värdesätter professionellas beaktande i barnets bästa i medlingen, och inte koncentrera sig på föräldrarnas konflikter i skilsmässan (Haavisto et al. 2014 s. 58–59).

I FASPER-projekten nämns även att det är en utmaning i medling från de professionellas sida. En annan utmaning som nämndes var att skapa relationen till den andra föräldern som barnet förlorat kontakten med. Det som var svårt i arbetet var att veta hur man ska begränsa samtalen mellan föräldrarna då det gäller beskyllningar och aggressivitet (Haavisto et al. 2014 s. 64–66). De styrkor som togs upp av familjearbetarna var familjeterapiutbildningen i bakgrunden och lång arbetserfarenhet. Autonen-Vaaranemi (2019 s. 368) nämner att professionellas utbildningsbakgrund och längden på arbetskarriären påverkar lika bemötande av föräldrarna. Enligt forskningen är sågs det att med mindre utbildningsbakgrund är risken stor för att man tar in sina privata känslor i arbetet och ställer sig på den andra förälderns sida (Autonen-Vaaranemi 2019 s. 368). I vår teoretiska referensram beskriver (Moula 2009 s. 119) att samtalen med klienten kan bli mycket skapande och kärna i förändringsarbetet är samtalen som utförs med klienten. Det är då den professionella kan förstå klienten och vad hen vill. Klienten ska bli hörd och bemött i sin livssituation som sådan som hen uppfattar situationen under tillfället. Problemen tillhör det vardagliga livet men till det hörs också resurserna, lösningarna och kraftnätverken. Det är utmanande att hitta dem då livet är som dystrast. (Mäkinen et al. 2011 s. 118). Familjearbetarna nämnde också kulturella skillnaders negativa påverkan på god service då det ofta behövs tolk och det inte går att ge lika effektiv service samt att kulturella skillnader ofta sätter flera kottar i hjulen då föräldrarna har annan kulturell bakgrund.

Socialt arbete i ett mångkulturellt samhälle kräver mera av professionella, än arbete med familjer från majoritetsbefolkningen (Bø 2015 s. 562). Socialarbetaren menar att det finns stora brister i arbetet då det gäller mångkulturella klienter och bristerna skapar ofta utmaningar i klientarbetet. I forskningen nämndes det att det är brister gällande metoder på vilket sätt man skall arbete med mångkulturella familjer. Socialarbetarna är ofta med om även svårigheter i kommunikationen, då de gälle telefonsamtal och utan ett gemensamt språk (Bø s. 568).

8.3 Empowerment orienterat arbete inom skilsmässoprocessen

Här går vi in på hur vi har kopplat resultatet på vår följande frågeställning till tidigare forskning och teoretisk bakgrund som behandlas i de tidigare kapitlen. Frågeställningen som texten behandlar är följande: På vilket sätt synliggörs empowerment i arbetet med familjer i skilsmässa?

I resultaten synliggjordes också empowermentorienterat arbete där familjearbetarna nämnde att det är viktigt att kunna arbeta lösningsinriktat och inte ta upp alla problem utan se styrkor och möjligheter istället och uppmuntra klienterna att de själva kan påverka och stärka sin situation om man söker lösningarna istället för problemen. Professionella som har använt sig av muntlig empowerment i familjearbetet så upplevde familjerna att deras föräldraskap hade stärkts under deras stödperiod. Föräldrarna var tacksamma av den uppmuntrande samt stödjande feedbacken de fick från professionella gällande deras goda föräldraskap (Rautio 2013 s. 931). I vår tidigare forskning nämndes att det är viktigt att båda föräldrarna har en möjlighet att träffa professionella och att man i servicen utgick från familjens egna önskemål och behov. Genom att ge positiv och stärkande feedback fick även en familj som genomgick en skilsmässa hjälp och stöd till relationen (Rautio 2012 s. 928–931). I vår teoretiska referensram nämns att socialtjänster inom klientarbete är grundat på att man kan se möjligheter för varje människa och finna lösningar till problemen. Till socionomens uppgifter hörs utmaningar som har att göra med att hitta klienternas egna resurser för att uppnå ett bättre välbefinnande. Människor ska ha egen makt att kunna göra intryck på sitt liv. Empowerment begreppet används för det här förändringsarbetet (Mäkinen et al. 2011 s. 132).

9 DISKUSSION

I denna del av arbetet kommer vi att reflektera våra forskningsresultat och koppla resultaten till forskningens syfte och frågeställningar. Vi kommer även att diskutera valet av forskningsmetod och hur den lämpar sig till vårt arbete. Slutligen kommer vi att

beskriva vår arbetsfördelning under skrivprocessen och betona betydelsen för fortsatt forskning.

9.1 Resultatdiskussion

Vår undersöknings syfte var att ta reda på hurdana erfarenheter familjearbetaren har kring arbetet med familjer i skilsmässa. Vi hoppas att våra resultat kan bygga på en större helhetsbild och utveckling av service inom stöd för familjer i skilsmässoprocesser, samt det förebyggande arbetets insats i hjälpen och stödet för barn och föräldrar i skilsmässa. Våra frågeställningar utgick från att kunna ta reda på erfarenheter av bemötandet samt styrkor och utmaningarna och hur empowerment syns i arbetet.

Våra informanter var båda professionella med lång arbetsbakgrund upp till 30–40 år inom arbete med barn och skilsmässofamiljer på olika platser. I våra resultat upp kom det att hjälpen borde komma redan långt före skilsmässan är aktuell då det har en tendens att barnen kan fara väldigt illa om situationen pågår en längre tid och barnet sedan kan få flera olika symptom som svårigheter i skolan eller har en neuropsykiatrisk diagnos, samt de barn som är mycket efter i utvecklingen som har grava symptom på föräldrarnas stridande. Det är också viktigt att man klargör för barnet att det inte är deras fel och kunna hjälpa dem att få en förståelse varför situationen är som den är. Skilsmässogrupperna är till en stor hjälp för barnen där de också lär sig mycket om hur de ska hantera känslor och att känna att det är okej att känna på ett visst sätt och kunna säga ifrån om det behövs och få en förståelse för situationen. Det uppkom också i resultaten att föräldrarna har svårt att se på situationen från barnens synvinkel och barnets bästa. Det är oftast stora konflikter mellan föräldrarna som sätter kottar i hjulen och ifall de inte alls kommer överens med varann och barnen far illa. Ett viktigt stöd för föräldrar är utbildning för familjelivet samt kunskapen om familjelivet för ett livslångt lärande som i sig kan förbättra livskvaliteten inom familjen. Relationen mellan föräldrarna och barnen handlar om kärlek och problemlösning enligt Moula (2009 s.173).

I resultaten bevisas det att det är utmanande då barnen redan varit illa mentalt och utvecklingsmässigt. Föräldrarna uppmanar också barnen i vissa fall att vara väldigt

jobbiga mot den ena föräldern så att den ena föräldern inte klarar av att ha barnen längre och på så sätt "vinna" barnen på sin egen sida. Det som föräldrarna har svårt att förstå är att föräldraskapet fortsätter även fast partnerskapet upphör. Föräldraskapet är minst lika viktigt och ännu viktigare efter en skilsmässa för det är en typ av stressfaktor och belastning för barnet som sedan blir en riskfaktor på något vis. Det krävs ännu mera av föräldraskapet då barnet varit utsatt för risken och det är i sig en utmaning att få föräldrarna att förstå det.

I denna undersökning fick vi en bild av hur arbetet ser ut med skilsmäsofamiljer i dagens läge. Det vi lärde oss mycket om var hur stora konflikter det kan vara mellan föräldrarna och en utmaning för de professionella att kunna hitta en lösning för de enskilda familjerna samt hur mycket bemötandet har inverkan på stödet som ges.

Denna undersökning tycker vi att kan användas för professionella som arbetar med barn och familjer i skilsmässa samt kunna få en inblick i hur verkligheten ser ut bland det professionella stödet inom familjecenterverksamhet. Då konflikter och negativitet är en stor utmaning att ta i beaktan när man arbetar med familjer i skilsmässa. Vi vill att denna undersökning ska kunna ge en möjlighet till utvecklandet av stödåtgärder för familjer som genomgår en skilsmässa. Det vi också uppmanar om är det förebyggande arbete som har en central roll i den hjälp och stöd som ges. Professionella kan genom den här undersökningen få en större helhetsbild av hur det på bästa möjliga sätt bör stöda familjer som genomgår en skilsmässa.

9.2 Metoddiskussion

I det här kapitlet resonerar vi kring vår bakgrund, tidigare forskning, teoretiska referensramen samt datainsamlingsmetoden och vårt val av innehållsanalys.

I vår bakgrund tog vi upp allmänt om definitionen av skilsmässa och skilsmässa i Finland samt lagstiftning och statistik kring ämnet för att klargöra en grund för arbetet. I tidigare forskningen kom det upp att det inte är professionellas uppgift att fatta beslut utan istället

att vara som stöd under skilsmässokonflikterna. Våra informanter hade lång arbetsbakgrund som är bra då det i tidigare forskningen kom upp att med mindre utbildningsbakgrund finns det risk att man tar in sina privata känslor. Det kom också upp att det borde utvecklas flera arbetssätt och modeller för att kunna reda ut konflikterna mellan föräldrarna. Bemötandet av föräldrarna i skilsmässa kräver också ett empatiskt bemötande. Föräldrarna uppskattar också att de professionella tar i beaktan barnets bästa i första hand. För att servicen som erbjuds ska ha bra effekt ska alla i familjen delta i terapi och diskussioner. Familjerna uppskattade också att de blev hörda av de professionella. Det som borde utvecklas mera var kommunernas servicesystem till ett smidigare system av att hitta rätt tjänster. Vi tycker att vi hittade relevant tidigare forskning för vårt ämne, men det uppstod i bland svårigheter att hitta relevanta forskningar om professionellas synvinklar av arbetet med familjer i skilsmässa. Vår teoretiska referensram delade vi in i fyra delar bemötande, empowerment, delaktighet och kulturell kompetens alla utom kulturell kompetens kunde vi komplettera med vår tidigare forskning.

I ett tidigt skede av vår forskning valde vi att använda oss av den halvstrukturerade fokusgruppsintervjumetoden, som vi ansåg att skulle passa bäst för vår undersökning. Vi uteslutade även att intervjua barn och föräldrar i skilsmässa, eftersom skilsmässa kan vara för känsligt och privat ämne att behandla tillsammans med andra i en grupp. Vi bestämde oss att intervjua professionella yrkesutövaren inom det sociala området, också för att vi var mer intresserade av att få mera kunskap om hur arbetet med skilsmässofamiljer utförs och vilka metoder professionella använder sig av i arbetet. Vi ville även få uppfattningar, erfarenheter och deras egna åsikter av olika ärenden kring arbetet. Fokusgruppmetoder kan benämnas som gruppdiskussioner då en mindre grupp personer möts under en kort tid för att samtala om olika synpunkter om ett ämne som forskaren har gett. Frågeställningarna till intervjun var väl tänkta och diskuterades i ett sammanhang med personer som har någonting gemensamt som också Ahrne et.al (2015 s. 82) beskriver. Den största svårigheten som vi stötte på under forskningsprocessen var att få tillräckligt med deltagaren till fokusgruppintervjun. Ett annat alternativ som vi nu kan se är att vi skulle ha kunnat ordnat flera individuella intervjuer i stället för fokusgruppintervjun. Vi

har resonerat kring ifall det skulle ha eventuellt skulle ha sänkt tröskeln för att få flera deltagaren till intervjun, ifall vi skulle ha utfört intervjuerna separat.

Den kvalitativa metoden är öppen och anpassbar och passar väl då man vill skapa ny kunskap och en starkare förståelse för forskningen. (Jacobsen 2012 s. 26). Öppna intervjuer är bra då man vill få fram en enskild persons eller grupps åsikt av ett fenomen. Öppna intervjuer ger stora datamängder som innefattar anteckningar och ljudupptagningar som också i sig minskar på möjligheterna av flera deltagare i intervjun. (Jacobsen 2012 s. 98) Vår intervju räckte 1 timme och 10 minuter. En intervju räcker oftast mellan en eller två timmar, men ofta också mycket längre. Det är också forskaren som måste hitta ett utrymme var undersökningen ska utföras samt hitta tidpunkten för intervjun. (Jacobsen 2012 s. 98) Vi utförde vår intervju i Raseborgs stad och hittade en tidpunkt som passade alla involverade. Vi formulerade vår intervjuguide för fokusgruppsintervju med inledningsfrågor och sedan grupperade vi in våra frågeställningar i olika teman. Vi tyckte att vi hade tillräckligt med relevanta frågor till vår intervju men märkte också under intervjun att frågorna gick mycket in i varandra och vi fick svar på flera frågor samtidigt. Vi fick ändå riklig information från våra informanter som gjorde det lättare för oss att få en större helhets bild. Våra informanter var mycket av samma åsikter och hade samma tankar kring ämnet.

Platsen för intervjun var ideal för fokusgruppsintervjun. Intervjun utfördes i ett mötesrum och i en lugn omgivning, vilket vi som intervjuare uppfattade som väldigt tryggt för informanterna. Miljön förde med sig en bra stämning och det fanns inte heller utomsående faktorer som kunde påverka att intervjun skulle ha avbrytits.

Den analysmetod vi valde att använda oss av var innehållsanalys. Vi utförde innehållsanalysen stegvis, genom att använda oss av Jacobsens modell (2012 s. 146–150). I kapitlet innehållsanalys, har vi byggt upp en figur där vi förklarar steg för steg hur vi har gått tillväga i vår analys för att öka trovärdigheten på vårt arbete (se fig. 2). Analysen är utförd på ett systematiskt sätt så att vi enklare kan tydligöra vår analys och resultat i studien.

Vi upplever ändå att med ett större antal informanter skulle ha kunna fått annorlunda svar och tankar kring arbete med familjer i skilsmässa. Därför skulle vi inte heller generalisera resultaten till ett större antal professionella inom den sociala branschen. För att forskningen skulle bli mera tillförlitlig skulle den behöva ytterligare fortsatt forskning och ett stort antal respondenter.

9.3 Arbetsfördelning

Under arbetets gång har vi båda arbetat tätt tillsammans. I arbetets början träffade vi ofta och fick gjort idéfasen och planfasen på en kort tid. Vi kontaktade även vår besällare i hopp om svar. Vi har i stort sätt träffat varandra och skrivit på arbetet tillsammans. Båda har deltagit i planeringen, skrivprocessen och intervjuerna.

Under arbetets gång har vi delat in olika delar av arbetet, för att var och en skall kunna skriva på arbetet mellan träffarna. Vi har även hoppat in i varandras delar av arbetet, funderat och skrivit tillsammans. Vi har fungerat väldigt bra i team och alltid fått mycket gjort då vi väl har skrivit på arbetet. Det har också varit bra att ha kunna reflektera kring olika frågor tillsammans som kommit upp under skrivprocessen. Vi är nöjda med vår insats i arbetet trots att det dröjt mycket ut på tiden under processen

9.4 Fortsatt forskning

Vi ville med vår undersökning få fram professionellas erfarenheter, åsikter och funderingar inom arbete med familjer i skilsmässa. För att kunna vara med och stöda utvecklandet av familjearbete för familjer i skilsmässa. Vi hoppas även på att Raseborg stad och övriga kommuner i Finland, kommer att ha en nytta av vårt forskningsarbete och resultat och att kunna utveckla vidare deras familjetjänster.

Vi upplever att det skulle behövas mer fokusering på framtida forskning inom det förebyggande arbetet. I hänvisning till intervjun där informanterna nämnde att familjerna ofta kontaktar familjearbetet, när familjens resurser är slut. Det krävs även mer resurser på det

tidiga stödet och förebyggande arbetet på grund av en stabil ökning av skilsmässor i Finland.

KÄLLOR

Ahrne, G., Svensson, P., 2015, *Handbok i kvalitativa metoder*, Liber AB, Stockholm.

Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S., Säävälä, M., 2013, *Olemme muuttaneet- ja kotoudumme*, Väestöliitto, Helsinki.

Askheim, O., Starrin, B., 2007, *Empowerment: teori i praktiken*, Gleerups Utbildning AB, Malmö.

Autonen-Vaaraniemi, L., 2019, Perheammattilaisen asennoituminen vanhemmuuteen ja vanhemmuutta koskevat kehitykset erotyössä, *Janus: Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, vol 27 (4), s. 362-378.

Barnavårdsföreningen, 2017, S som i skilsmässa N som i nyfamilj, Barnavårdsföreningen i Finland rf, Helsingfors.

Barnskyddslag 3.4.2007/417, Finlandsförfattningssamling.
Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=f%C3%B6rebyggande%20barnskydd#L1P3a>
Hämtad 11.12.2019.

Bennich Karlstedt, A., 2016, *Vägen genom skilsmässa: Att hantera en förlorad kärleksrelation*, Natur & Kultur, Stockholm.

Bergman-Pyykkönen, M., 2017, Towards interprofessionality in developing family mediation in Finland, *Social work education*, vol 36, s. 575- 590.

Bergström, M., 2018, *Att skiljas med barn: föräldrar i två hem*, Bonnier fakta, Stockholm.

Blennberger, E., 2013, *Bemötandes Etik*. 1 uppl., Stundetlitteratur AB, Lund.

Bø, B., 2015, Social work in a multicultural society: New challenges and needs for competence, *International social work*, vol 58 (4), s. 562–574.

Cederlund, C., Berglund, S., 2014, *Socialpedagogik: pedagogiskt socialt arbete*. Liber AB, Stockholm.

Dunderfelt, T., 2019, *Läsnäoleva kohtaaminen*, PS-kustannus, Jyväskylä.

Ensi- ja turvakotienliitto, 2020, Eroauttaminen. Tillgänglig: <https://ensijaturvakotien-liitto.fi/tietoa-liitosta/nain-me-autamme/eroauttaminen/> Hämtad: 19.3.2020

Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finland, 2019, Familjerådgivning. Tillgänglig: <https://evl.fi/stod-och-hjalp/sorg-och-kris/samtal-och-sjalavard/familjeradgivning#74c4c263> Hämtad: 28.2.2020.

Folkhälsan, 2010, FöräldraPark- underlag för dialoger då parrelationen utökas med barn, Folkhälsan, Helsingfors.

Forsberg, C., Wengström, Y., 2015, *Att göra systematiska litteraturstudier: Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*, Författaren och natur & kultur, Stockholm.

Forskningsetiska delegationen, 2012, God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland. Tillgänglig: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf Hämtad: 10.2.2020.

Haavisto, V., Bergman-Pyykkönen, M., Karvinen-Niinikoski, S., 2014, *Nya vindar i medling i familjefrågor: upptäckter, modeller och utvärdering från FASPER projektet*. Tillgänglig: https://www.fskompetenscentret.fi/Site/Data/2067/Files/FSKC%20Rapporter%202014%20Nya%20Vindar%20i%20medling%20i%20familje%20frågor%20-%202012_01_2015.pdf Hämtad: 30.1.2020.

Henricson, M., 2012, *Vetenskaplig teori och metod*, 2 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.

Hyun, S., 2011, Consequences of parental divorce for child development, *American sociological review*, vol 76 (3), s. 487–511.

Jacobsen, D., 2012, *Förståelse, beskrivning och förklaring: Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, 2 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.

Jakobsson, U., 2011, *Forskningens termer och begrepp- En ordbok*, Studentlitteratur, Lund.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., 2012, *Perheen parhaaksi: perhetyön arkea*, Edita publishing oy, Helsinki.

Kasvatus- ja perheneuvonta ry, 2020. Tillgänglig: <https://www.suomenkasper.fi> Hämtad: 6.4.2020.

Kiiianmaa, K., 2008, *Hyvä ero uusi elämä*, Multikustannus Oy, Porvoo.

Killén, K., 2009, *Barndomen varar i generationer: Om förebyggande arbete med utsatta familjer*, 2 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.

Kinnunen, S., 2010, *Kun tiet eroavat, elämä avioeron jälkeen*. 1 uppl., Perussanoma OY, Kauniainen

Kvale, S., Brinkmann, S., 2014, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 3 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.

Lantz, A., 2013. *Intervjumetodik*, 3 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.

Lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt 8.2 1983/361, Finlands författningssamling. Tillgänglig:
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1983/19830361?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=%202019%2F190> Hämtad: 11.12.2019.

Lapsiasia, 2020, FN:s konvention om barnets rättigheter. Tillgänglig:
<http://lapsiasia.fi/sv/lapsen-oikeudet/> Hämtad: 19.3.2020.

Larsson, S., Lilja, J., Mannheimer, K., 2005, *Forsknings metoder i socialt arbete*, Studentlitteratur, Lund.

Lastensuojelun keskusliitto, 2017, Avohuollon perhetyö: Keuruun perhetyön prosessin kuvaus ja lomakkeisto. Tillgänglig:
https://www.innokyla.fi/documents/67330/68710/avohuollon_perhetyo.pdf Hämtad 13.2.2020.

Lastensuojelun keskusliitto, 2020, Barnets rättigheter. Tillgänglig:
<https://www.lskl.fi/svenska/barnets-rattigheter/> Hämtad: 19.3.2020.

Miessakit Ry, 2020, Erosta Elossa. Tillgänglig: <https://www.miessakit.fi/toimin-tamuodot/erosta-elossa/> Hämtad: 19.3.2020.

Moula, A., 2009, *Empowermentorienterat socialt arbete*, 1 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.

Muuraiskangas, J., 2013, *Kokonainen- elämä eron jälkeen*, Werner Söderströmin osakeyhtiö, Helsinki.

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T., 2011, *Ammattina sosionomi*, WSOY, Helsinki.

Raseborg, 2016, Anvisningar för förebyggande familjearbete hos barnfamiljer. Tillgänglig: <https://www.raseborg.fi/wp-content/uploads/2018/11/Anvisning-för-förebyggande-familjearbete-enl-SVL-fr.-1.10.2016-www.pdf> Hämtad: 4.3.2020.

- Rautio, S., 2013, Parents' experiences of early support, *Scandinavian journal of caring sciences*, vol 27, s. 927–934.
- Rädda barnen, 2017, Ett fredat rum: att arbeta med barn och föräldrar i högintensiva familjerättsliga konflikter. Tillgänglig: <https://www.raddabarnen.se/globalassets/dokument/rad--kunskap/radda-barnen---ett-fredat-rum.pdf> Hämtad: 27.2.2020.
- Smith, L., 2016, Family-Based Therapy for Parent–Child Reunification. *Journal of clinical Psychology*, vol 72 (5), s. 498-512.
- Social- och hälsovårdsministeriet, 2016, Program för utveckling av barn- och familjetjänster: Utkast till projektplan 8.3.2016. Tillgänglig: https://stm.fi/documents/1271139/1953486/Hankesuunnitelma_FINAL_080316_SV.pdf/28fd4c38-a638-4017-b6be-bb121c44886a/Hankesuunnitelma_FINAL_080316_SV.pdf.pdf Hämtad: 15.11.2018.
- Social- och hälsovårdsministeriet, 2017, Erotilanteen palveluilla kohti sovinnollisuutta. Tillgänglig: <https://verkkojulkaisut.valtioneuvosto.fi/stm/zine/15/cover> Hämtad 15.11.2018.
- Social- och hälsovårdsministeriet, 2018A, Familjecentrum samlar ihop tjänsterna för barnfamiljer. Tillgänglig: <https://stm.fi/sv/spetsprojekt/barn-och-familjetjanster/verkstallande-av-projektet/familjecentrum> Hämtad: 28.2.2020.
- Social- och hälsovårdsministeriet, 2018B, Lapsen arki eron jälkeen: Suunnitelma vanhempien yhteistyöstä. Tillgänglig: <https://stm.fi/documents/1271139/4816712/Vanhemmuussuunnitelma+osa+1+Tieto+a+vanhemmille> Hämtad: 19.3.2020.
- Socialvårdslag 30.12 2014/1301, Finlands författningssamling: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=familjearbete#L3P18> Hämtad: 19.3.2020
- Sosiaalialan AMK-verkosto, 2017, Utbildningsprogrammet för det sociala området: Kompetenser för Socionom (YH) examen. Tillgänglig: https://laroplaner.novia.fi/sbok2017/files/kompetenser/3590_1.pdf Hämtad: 29.3.2020.
- Sorek, Y., 2019, Children of divorce evaluate their quality of life: The moderating effect of psychological processes, *Children and youth services review*, vol 107, s. 1-10.
- Suomen Uusperheiden liitto Ry, 2020, Meidän Supli. Tillgänglig: <https://supli.fi/suomen-uusperheiden-liitto-ry/me-supli/> Hämtad: 19.3.2020
- Taskinen, S., 2002, *Barnets bästa vid skilsmässa: Handbok för socialväsendet*, Stakes, Helsingfors.

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*, 2018, Eropalveluilla kohti sovinnollisuutta. Tillgänglig: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137330/URN_ISBN_978-952-343-257-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y Hämtad: 28.1.2020.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*, 2019, Mitä perhekeskus tekee?. Tillgänglig https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/perhekeskus/mita_perhekeskus_tekee#sovinnollinen%20ero Hämtad: 21.1.2020.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*, 2019A, Perhetyö. Tillgänglig: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo> Hämtad: 19.3.2020
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*, 2019B, Kulturell kompetens och kulturell sensitivitet. Tillgänglig: <https://thl.fi/sv/web/invandring-och-kulturell-mangfald/god-praxis/kulturell-kompetens-och-kultursensitivitet> Hämtad: 13.2.2020.
- Tilastokeskus*, 2011, Avioliittojen ja avioerojen määrä vuosina 1965-2007. Tillgänglig: https://www.stat.fi/til/ssaaty/2007/ssaaty_2007_2008-05-14_tau_001_fi.html Hämtad 21.1.2020.
- Tilastokeskus*, 2017, Solmittujen avioliittojen määrä väheni hieman. Tillgänglig: https://www.stat.fi/til/ssaaty/2016/ssaaty_2016_2017-04-20_tie_001_fi.html Hämtad: 24.10.2018.
- Tilastokeskus*, 2018, *Sama sukupuolta olevat solmivat 554 avioliittoa*. Tillgänglig: https://www.stat.fi/til/ssaaty/2017/ssaaty_2017_2018-05-08_tie_001_fi.html Hämtad: 16.11.2018.
- Tilastokeskus*, 2019, Antalet ingångna äktenskap minskade betydligt. Tillgänglig: https://www.stat.fi/til/ssaaty/2018/ssaaty_2018_2019-06-18_tie_001_sv.html Hämta: 21.1.2020.
- Tjersland, O., Engren, G., Jansen, U., 2011, *Allianser: värderingar, teorier och metoder i socialt arbete*, Studentlitteratur AB, Lund.
- Velderman, K., Pannebacker, F., van Vliet, W., Reijneveld, S., 2016, Prevention of divorce-related problems in Dutch 4- to 8- year- olds: Cultural adaption and pilot study of the children of divorce intervention program, *Research on social work practice*, vol 28, s. 415-427.
- Väestöliitto*, 2018, Avioero ja yhteiselämän lopettaminen. Tillgänglig: https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/avio-ja_avoliiton_lakitieto/avioero/ Hämtad 16.12.2019.
- Väestöliitto*, 2020A, Lapset ja ero. Tillgänglig: https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapset_ja_ero/ Hämtad 4.3.2020.

Väestöliitto, 2020B, Vanhemmuus ja ero. Tillgänglig: https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapset_ja_ero/vanhemmuus_ja_ero/ Hämtad: 3.3.2020.

Wallén, G., 2012, *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*, 2 uppl., Studentlitteratur, Lund.

Yhden vanhemman perheiden liitto, Monimuotoiset perheet. Tillgänglig: <https://monimuotoisetperheet.fi/jarjestot/yhden-vanhemman-perheiden-liitto-ry/> Hämtad: 19.3.2020

Zhang, M., Henderson, M., Cheung, S., Scourfield, J., Sharland, E., 2017, Predicting the recipients of social work support, and its impact on emotional and behavioural problems in early childhood, *Child & family social work*, vol 22 (2), s. 772-781.

BILAGA 1 INTERVJUGUIDE FÖR FOKUSGRUPPINTERVJU

Inledningsfrågor

- Hur länge har ni arbetat med familjer?
- Hurdan utbildningsbakgrund har ni som arbetar med familjer i skilsmässa?
- Hur en typisk arbetsdag ser ut?

Frågeställning 1. Tema 1: Styrkor och utmaningar i det professionella arbetet

- Hur upplevs familjerelationerna efter en skilsmässa?
- Vilka styrkor finns det i det professionella stödet inom skilsmässoprocessen?
- Vilka utmaningar finns det inom skilsmässoprocessen?
- På vilka sätt kan man stöda familjen på bästa möjliga sätt?

Frågeställning 2. Tema 2: Bemötande och empowerment i det professionella arbetet

- Hur ser ni på professionellt bemötande i ert arbete inom familjer i skilsmässa?
- Hur anser ni att professionellt bemötande påverkar familjernas situation?
- På vilket sätt kan man genom professionellt bemötande inom familjer ta i beaktan alla familjemedlemmar enskilt?
- Hur kan man påverka som professionell familjernas förhållningssätt till den nya livssituationen?
- Hur kan man få familjen att se det positiva i förändringsprocessen under krisen?

- Hur arbetar ni med familjer i svåra situationer?
- Samarbete mellan professionella?

BILAGA 2 ANSÖKAN OM FORSKNINGSLOV

21.01.2019

Vi är tredje årets studerande på det sociala området vid Yrkeshögskolan Arcada. Vi heter Antonia Kanerva och Cecilia Engström. Vi ansöker om forskningslov från Raseborgs stad inför vårt examensarbete. Examensarbetet är ett beställningsarbete från Raseborgs stad, för att utveckla familjetjänsterna inom social service. Syftet med arbetet är att studera personalens erfarenheter kring arbetet med familjer i skilsmässa. Vi kommer att studera vilken betydelse bemötandet och empowerment har för arbete med familjer, samt betona vilka styrkor och utmaningar det finns i arbetet.

Vårt examensarbete grundar sig på en kvalitativ forskningsmetod. Forskningen kommer att bygga sig på en halvstrukturerad fokusgruppintervju, där vi kommer att intervjua en grupp från personalen vid Raseborgs familjecenter. Medverkandet till intervjun är helt frivilligt och deltagarnas identitet kommer att skyddas med konfidentialitet. Under intervjun kommer vi att använda oss av en ljudupptagare för att bandatera intervjun. Syftet med inbandningen är att få så pålitlig information som möjligt, för att sedan kunna analysera datan. Materialet vi får från intervjun kommer att förvaras på en säker plats, så att inga utomstående kan få tag på den. Materialet kommer att förstöras efter att examensarbete är slutfört.

Vi ber om forskningslov för att studera personalens erfarenheter vid familjecentret i Raseborg. Vi kommer att vara i kontakt med familjecentret för att hitta frivilliga deltagare till vår intervju. Examensarbetets resultat kommer att bidra till ny information till familjecentret för att kunna utveckla servicen för familjer i skilsmässa. Våra handledaren för examensarbetet är Arla Cederberg och Åsa Rosengren.

Med vänlig hälsning,

Handledare:

Cecilia Engström

Arla Cederberg

E-post cecilia.engstrom@arcada.fi

E-post arla.cederberg@arcada.fi

Åsa Rosengren

E-post asa.rosengren@arcada.fi

Antona Kanerva

E-post antonia.kanerva@arcada.fi

BILAGA 3 INFORMATIONSBREV TILL PERSONALEN

21.01.2019

Vi är två tredje årets socionomstuderande vid Yrkeshögskolan Arcada. Våra namn är Antonia Kanerva och Cecilia Engström. Vi informerar er om vårt examensarbete som är ett beställningsarbete av Raseborgs stad. Syftet med arbetet är att studera personalens erfarenheter i arbetet med familjer i skilsmässa. Vi kommer att studera vilken betydelse bemötandet och empowerment har för arbete med familjer, samt betona vilka styrkor och utmaningar det finns i arbetet.

Vi önskar att så många som möjligt av personalen kan delta i intervjun. Intervjun kommer att utföras som en gruppintervju och den beräknade tiden för intervjun är ca 1 timme. Intervjun kommer att utföras i en lämplig miljö och på en valfri plats. Informationen vi får via intervjun kommer att spelas in med en ljudupptagare.

Deltagarnas identitet kommer att skyddas med konfidentialitet och materialet kommer att förvaras på en säker plats, så att inga utomstående har tillgång till det. Materialet kommer att förstöras efter att examensarbetet är slutfört. Vi betonar att deltagandet i intervjun är helt frivilligt. Deltagarna binder sig inte till att svara på alla frågor som ställs och kan när som helst avbryta intervjun. Vi kommer att kontakta familjecentret för att höra av ifall det finns frivilliga deltagare inför intervjun.

Vid frågor, kontakta gärna oss eller våra handledaren.

Med vänlig hälsning,

Handledare:

Cecilia Engström

E-post cecilia.engstrom@arcada.fi

Arla Cederberg

E-post arla.cederberg@arcada.fi

Antonia Kanerva

E-post antonio.kanerva@arcada.fi

Åsa Rosengren

E-post asa.rosengren@arcada.fi

BILAGA 4 ANSÖKAN OM INFORMERAT SAMTYCKE

21.01.2019

Bästa deltagare,

Vi ansöker om Er tillåtelse till att medverka i intervjun för vårt examensarbete. Ni har blivit informerade om gruppintervjun och studien genom ett informationsbrev. Syftet med arbetet är att studera personalens erfarenheter i arbete med familjer i skilsmässa. Intervjun kommer att grunda sig på att lyfta fram styrkor, utmaningar, empowerment och bemötandet i det professionella arbetet.

Ni har blivit informerade om att deltagandet av intervjun är frivilligt och att medverkandet i intervjun kan när som helst avbrytas. Ni har även rätt till att låta bli att svara på frågor under intervjun. Era personliga uppgifter kommer att behandlas konfidentiellt och era egna personliga åsikter kommer inte heller att igenkännas från examensarbetet. Ni har även blivit informerade om att intervjun kommer att bandas in med en ljudupptagare och att materialet från intervjun kommer att förstöras när examensarbetet är slutfört.

Härmed ger jag tillåtelse och mitt informerade samtycke för att medverka i gruppintervjun för Cecilia Engströms och Antonia Kanervas examensarbete.

Datum och ort

Informantens underskrift

Informantens namnförtydligande

BILAGA 5 TIDIGARE FORSKNING

Artikel	Författare	Titel	Undersökning	Källa
1	Autonen-Vaaranemi, L.	Perheammattilaisen asennoituminen vanhemmuuteen ja vanhemmuutta koskevat kehitykset erotyössä.	En forskning om skilsmässa och familjearbetarnas inställning till föräldraskapet. I artikeln undersöks även jämställdhet i bemötandet till föräldarna.	Janus: Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti 2019
2	Bergman-Pyykkönen, M.	Towards interprofessionality in developing family mediation in Finland	Undersökning om interprofessionellt samarbete i familjemedling och hur familjemedlingen kunde utvecklas vidare i Finland.	Social work education 2017
3	Bø, B.	Social work in a multicultural society: New challenges and needs for competence	Forskning där man undersöker utmaningar som uppkommer i socialt arbete i ett multikulturellt samhälle.	International social work 2015
4	Haavisto, V., Bergman-Pyykkönen, M., Karvinen-Niinikoski, S.	Nya vindar i medling i familjefrågor: upptäckter, modeller och utvärdering från FASPER projektet	Utveckling av nya verksamhetsmodeller i medling.	FSKC Rapporter 2014
5	Hyun, S.	Consequences of parental divorce for child development	En forskning om skilsmässans effekter på barnens kognitiva utveckling. I forskningen behandlas	American sociological review 2011

			även skilsmässans negativa effekter på barnen.	
6	Smith, L.	Family-Based Therapy for Parent–Child Reunification	Forskning om vilken inverkan svåra föräldrakonflikter har på barnen i skilsmässofamiljer.	Journal of clinical Psychology 2016
7	Sorek, Y.	Children of divorce evaluate their quality of life: The moderating effect of psychological processes	En studie om skilsmässans negativa konsekvenser på barnens livskvalitet. Forskningen behandlar även temat föräldrakonflikter och känslan av skuld och provokation.	Children and youth services review 2019
8	Zhang, M., Henderson, M., Cheung, S., Scourfield, J., Sharland, E.	Predicting the recipients of social work support, and its impact on emotional and behavioural problems in early childhood	Forskningen undersöker faktorer som kan leda till ett ökat behov av socialt stöd. Skilsmässa och separation är betydelsefulla faktorer för ett ökat stödbehov.	Child & family social work 2017